

Modern Türkiye’de İslamcı bir Kürt Grubu: Değişen kimlikler¹

Fulya Atacan

İngilizce’den Çeviren: Enise Malbat

İslamcı hareketler geleneksel olarak çeşitli milliyetçilik formlarını reddederek daha geniş bir İslami topluluk (ümmet) fikrini savunmuşlardır. Fakat Orta Doğu’da ulus devletlerin kurulmasından bu yana milliyetçilik, İslami söylemin örtük ya da açık bir bileşeni haline gelmiştir. Bunun bir formu, devlet tarafından yorumlanan ve desteklenen resmi İslam’dır. Kendi ülkelerindeki mevcut siyasi sisteme karşı çıkan İslami hareketler ise, İslam’a yabancı olduğu için ve de Batılı ideolojiyi esas aldığı temelinden hareketle milliyetçiliği reddederek bu söylemin bir başka formunu geliştirmişlerdir. Bu tür fikirler, ulus devlet bağlamında İslami hareketlerin geliştiği 20. yüzyılda dahi ortaya atılmıştır. Bu hareketlere dair çok sayıda örnekler, 20. yüzyılda ulus devlet bağlamının İslami ideolojinin kuruluşundaki önemini kanıtlamaktadır. İslami bakış açısının milliyetçi versiyonları, Mısır’da Müslüman Kardeşler² söyleminde ve Türkiye’deki çeşitli İslami hareketlerde (örneğin, bazı Nurcu gruplar, Süleymancılar, ve ‘Türk-İslam sentezi’ diye adlandırılan hareket³) görülebilir. Hamas’ın (İslami Direniş Hareketi) İslamcı bir hareketten milliyetçi-İslamcı bir

1 - Bu Çalışma daha önce *Middle Eastern Studies*, dergisinde yayınlanmıştır

2 - See R. P. Mitchell, *The Society of the Muslim Brothers* (London, 1969).

3 - See B. Guivenc, G. Zaylan, I. Tekeli, E. Turan, *Türk- İslam Sentezi* (Istanbul, 1991); E. Copeaux, *Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine* (Istanbul, 1998); and F. Atacan, ‘Anadolu Gazetesi ve “Süleymancılar”’ *Toplumbilim*, No.2(1993), pp.135-52.

harekete doğru evrimsel gelişimi, değişen kimliklere dair bir diğer ilginç örnek olarak sayılabilir.⁴

İslam, Kürtlerin yaşamında önemli bir role sahiptir ve tarih boyunca Kürt mobilizasyonunda bir ideolojik araç olarak kullanılmıştır. Türkiye’de 1920’lerdeki büyük Kürt isyanları, farklı derecelerde Kürt milliyetçi ideolojisinden ilham almakla birlikte, tabiatı bakımından öncelikli olarak İslamiydi, yani bu isyanların entelektüel kadroları Kürt milliyetçileriye, İslam’ı mobilize edici bir güç olarak kullandılar. Öte yandan, 1960’larda ve 1970’lerde solcu hareketler arasında ortaya çıkan Kürt milliyetçi hareketleri ise, anti-komünist İslamcı Kürtlerce sempatiyle karşılanmadılar. 1984’te Marksist-Leninist, Kürdistan İşçi Partisi (PKK) Türkiye’nin güneydoğusunda 1990’larda yoğunlaşan bir gerilla savaşı başlattı.

Kürtlerin çoğunluğu Sünni Müslümanlar olarak Şafi mezhebine koyu bir şekilde bağlıdır. Osmanlı İmparatorluğu’nda Kürt emirliklerinin yöneticileri, imparatorluğun resmi mezhebi Hanefilik olduğu için, kendi medreselerini kurdular. Kürt emirliklerinde aynı zamanda köy camilerine bağlı olan ve öğrenim konusunda üne sahip mollalarca idare edilen okullar mevcuttu. Bu medreseler Kürt dili ve edebiyatının gelişiminde belirgin bir öneme sahipti. Türkiye’de 1924’te medreselerin resmi olarak kapatılmasına rağmen Kürt medreseleri 1970’lere dek faaliyetlerini sürdürdüler. Devlet medreseleri ve bağımsız Kürt medreselerinde eğitim alan İslami kaide (fıkıh) uzmanları, Kürtlerin yaşamlarında önemli bir rol üstlendiler. Sûfi tarikatleri de Kürtler arasında aktif ve yaygındılar. Bölgede her ne kadar çeşitli Sûfi tarikatleri temsil ediliyor olsa da, Kadiri ve Nakşibendi tarikatleri Sûfi İslam’ı domine etmiş görünmektedir.⁵

Kürt medrese sisteminden gelen Said Nursi (1876-1960), yalnızca özgün dini metinlerin yazarı olmakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye’deki Nurcu hareketinin de kurucusu olmuştur. Aşağıda da tartışılacağı üzere, bu dini hareket parçalara ayrılmış ve Nursi’nin etnik kökeni hareketin üyeleri arasında tartışmalara neden olmuştur. Med-Zehra Nurcu hareketten kopmuş ve Nursi’nin Kürt kökenini vurgulamıştır. Med-Zehra, Nursi’nin eserlerinin Türk milliyetçi yorumlamalarını açıkça eleştirmiştir. Diğer bir deyişle, Med-Zehra yalnızca Türkiye’deki önemli bir Nurcu hareketi değil, aynı zamanda önemli bir Kürt İslamcı hareketin temsilcisidir. Bu makale “Dava”⁶ isimli dergilerinde yansıtılan şekliyle, Med-Zehra grubunun İslamı yorumlayışını analiz edecektir.⁷

4 - M. Litvak, ‘The Islamization of Palestinian Identity: The Case of Hamas’, Data and Analysis (Tel Aviv, 1996); and G. Usher, ‘What Kind of Nation? The Rise of Hamas in the Occupied Territories’, in J. Beinun and J. Stork (eds.), Political Islam (California, 1997), pp.339-54.

5 - M. van Bruinessen, ‘The Kurds and Islam’, Les Annales de l’Autre Islam, No.5 (1998), pp.13-35.

6 - Issues from April-May 1989 (first issue) to August-September 1997 of the journal Dava were examined.

7 - ‘Davam Çıkarken’, Dava, No.1 (April-May 1989), p.3.

İlk olarak Nisan-Mayıs 1989'da ortaya çıkan Dava dergisi, Med-Zehra'nın ikili Kürt ve İslam kimliklerine vurgu yapmaktadır. Med-Zehra, Nurcu hareketinin kurucusu olarak tanınan Nursi'nin Kürt kökenini göz ardı ettiği -ve hatta inkar ettiği- için ana akım Nurcu hareketini keskin bir şekilde eleştirmiştir. Med-Zehra, diğer pek çok şeyin yanı sıra, Nursi'nin Kürt bakış açısını kapsayan, sansürlenmemiş çalışmalarını yayınlamaya çalışmıştır. Kürt Nurcu grubunun, Bingöl, Van, Diyarbakır, Mardin, Şırnak, Siirt, Batman ve Malatya'da (yani Türkiye'nin tüm doğu ve güneydoğu illerinde), aynı zamanda Ankara ve İstanbul'da geniş bir desteğe sahip olduğu görünmektedir. Grup diğer İslamcı gruplarca genellikle Med-Zehra ekolü - ya da (Nursi'nin Türkiye'nin doğusundaki Van'da kurmayı hayal ettiği üniversitenin adı olan Medresetü'z Zehra'nın bir kısaltması olarak) kısaca Med-Zehra olarak anılmaktadır. Derginin ilk sayısında grup kendisini başka bir isimle, "Hizb-ül Kur'an" *** olarak tanımlamıştır. O dönem grubun lideri Şeyhanzasade,⁸ Med-Zehra'nın ayrı bir ekol olarak ortaya çıkmasını şu sebeplerle reddetmiştir:⁹

"İnşa ettiğimiz, bir 'okul' değildir. Med-Zehra, hem Kur'an'a sadık hem de İslam'a faydalı olmaya çabalayan inananlardan oluşan bir gruptur. İslam'ın tevhidinde inanıyoruz. Risale-i Nur'u okuyup, onun metodlarını takip edip, mehdîyet hareketine hizmet ederek insanlığa faydalı oluyoruz. ... Bu, yeni bir Kur'an kavrayışı meydana getirecek bir yenilenme (tecdid) hareketidir. ... Bu hareket Kur'an'ın diğerlerince anlaşılmasını sağlayacak ve politik anlamda da bir devlet biçimi olarak tanıtacaktır. Öte yandan Med-Zehra, Bedüzzaman'ın (Said Nursi'nin diğer adı) Van'da kurmayı planladığı üniversitenin adıydı. Üniversite'nin resmi dili olan Arapça, tüm Müslümanlarca öğrenilmiş olacaktı. Üniversite Kürtler ve Türkler de dahil tüm ırkların ümmet bilinci çatısı altında birleşmesine imkan tanıyacaktı. Med-Zehra İslami birliğin gerçekleşmesini sembolize edecekti. (Bu nedenle) Med-Zehra adıyla bir yayınevi ve vakıf kurduk."¹⁰

8 - Şeyhanzasade's official name is Siddik Dursun but within the movement he is mostly referred to as Şeyhanzasade rather than by the Turkish and non-Islamic family name of Dursun. Siddik Dursun (Şeyhanzasade) was born in Bingöl and studied at Ankara University's Faculty of Theology. After graduation, he refused to work in any state institution because of his religious convictions. He was introduced to the Risale in 1958 by Şerif Nazlı, who was sent to Bingöl by Mehmet Kayalar to open the first Nurcu medrese there. He met prominent members of the Nurcu movement in 1962 when his brother was in prison for Nurcu activities. In 1965 he met Hüseyin Altınbaşak and finally joined the Bayram Yüksel group in Ankara. He stayed with this group from 1969 to 1974. When Bayram Yüksel supported the publication of the Yeni Asya newspaper, he left the group and went back to Bingöl. In 1982 he came to İstanbul and established the publishing house Tenvir Neşriyat. M.S. Şeyhanzasade, 'Müslüman Genç Dergisi Sorularına Cevaplar', Dava, No.31 (Oct. 1992), p.18; and 'Bedüzzamanın Çilekeş Hizmetkari Bayram Yüksel Agabey', Dava, No.82 (Oct.-Nov. 1997), pp.5-6.

9 - 'School' (Turkish:ekol, from the French:ecole) is the term used for religious movements which, like that of the Nurcus, are neither a sect nor a Sufi order. Şeyhanzasade rejects the claim that Med-Zehra represents a distinct 'school'.

10 - 'Nurculuk, Risale-i Nur ve Bedüzzaman Hakkında Sorular ve Cevaplar', Dava, No.70-71 (Feb.-March, 1996), p.13.

Dava ismi, Nursi'ye ilişkin bir anektoda dayanmaktadır. Yaşamının bir bölümünde, Van yakınlarındaki bir mağarada inzivaya çekildiği dönem Nursi'nin ayağı kaymış ve mağaradan yaklaşık 5 metre aşağı yuvarlanmış, şans eseri ciddi bir şekilde yaralanmadan kazadan kurtulmuştur. Nursi, düştüğü esnada "Ah, Davam!" diye haykırarak kendi güvenliğinden çok, uğruna çabaladığı davasını önemseydiğini göstermiştir. İslam'a bu adanmışlık derginin kurucusunu etkilemiş ve Nursi'nin davasını derginin ismine taşımıştır. Dergi, bu mücadeleyi İslam bayrağını çekmek ve tüm dünyada egemen kılmak olarak tanımlamıştır.¹¹ Dava dergisinin başlıca hedefleri, Türkiye'deki İslami grupların kendi aralarında 'dış güçlerin provokasyonlarının bir sonucu' olarak meydana gelen suni parçalanmayı alt edebilmek için, tevhid bayrağı altında birliği teşvik etmek yer almıştır.¹² Diğer hedefleri ise, diğer Nurcu gruplarınca 'teşvik edilen', kendilerinin 'fikri hata' olarak gördükleri şeylerin düzeltilmesi ve Nurcu hareketine yöneltilen 'haksız' eleştirilere yanıt vermek olarak belirtilmiştir.

Said Nursi,¹³ doğu Anadolu'da Bitlis yakınlarındaki Nurs köyünde, dindar bir ailenin içerisinde, 1873 yılında dünyaya gelmiştir. 9 yaşında yerel medreseye katılmış, eğitimini Şeyh Abdurrahman Taği'den almıştır. Çok sayıda medresede eğitim gördükten sonra diplomasını 1888'de 15 yaşındayken edinmiştir. Nursi hayatının bu aşamasında çok sayıda yer gezmiş ve Ulema mensuplarıyla geniş kapsamlı tartışmalara katılmıştır. 23 yaşında Van'ı terk ederek, Van'da kurmayı hayal ettiği Medresettü'z Zehra Üniversitesi'ne destek toplama arayışıyla İstanbul'a gitmiştir. Bu konu hakkında hazırladığı dilekçeyi Sultan 2. Abdülhamid'e (1876-1909) sunmuş, sunumu sırasında Sultan'ı Halifelğinde pasif olmakla eleştirmiştir. Bu sıra dışı davranış, yetkililerin Nursi'nin akıl sağlığından şüphelenmesine neden olmuş, nihayetinde Topbaşı akıl hastanesine gönderilmiştir. Nursi 1907'de İstanbul'a geri dönmüş, fakat yine Osmanlı başkentinden hayal kırıklığına uğramıştır. Daha sonra İttihad ve Terakki Fırkası mensuplarıyla tanıştığı Selanik'e giderek onları Sultan'ın mutlakiyetçi rejimine karşı mücadelelerinde desteklemiştir. Nursi, 1908'deki Jön Türkler İhtilali sırasında Selanik'te bulunmaktadır.

İstanbul'a döndükten sonra Nursi, İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti'nin kuruluşunda yer almış ve İttihad-ı Muhammedi kurucularından Derviş Vahdeti'nin yayınladığı Volkan dergisi için makaleler kaleme almıştır. Kısa süre içerisinde Cemiyet, İttihad ve Terakki karşıtlarının öncü sesi haline gelmiştir.

11 - Ibid.

12 - Ibid.

13 - On Said Nursi, see Ş. Mardin, Religion and Social Change in Modern Turkey, The Case of Bediüzzaman Said Nursi (Albany, 1989); Ş. Mardin, 'Bediüzzaman Said Nursi 1873-1960, The Shaping of a Vocation', in J. Davis (ed.), Religious Organization, Religious Experience (London, 1982), pp.65-79; H. Algar, 'Said Nursi and Risala-i Nur, An Aspect of Islam in Contemporary Turkey', in K. Ahmad and L.I. Ansari (eds.), Islamic Perspectives, Studies in Honour of Sayyid Abul A'la Mawdudi (Leicester, 1980), pp.313-33; N. Şahiner, Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor (İstanbul, 1993-94), 4 Vols.; and I. Işık, Bediüzzaman Said Nursi ve Nurculuk (İstanbul,1990)

Cemiyet'le olan bağları, Nursi'nin İttihat ve Terakki karşıtı faaliyetlere katıldığı ve 31 Mart 1909 İslamcı ayaklanmasının bir parçası olduğu suçlamalarına neden olmuş ve tutuklanmıştır. Fakat Nursi bu suçlamalardan aklanmış ve 1910'da Van'a geri dönmüştür. Daha sonra 1911'de Şam'a seyahat etmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan vilayetlerine ziyaretinde Sultan'a eşlik etmek üzere İstanbul'a dönmüştür. Nursi bu süreçte Medresetü'z Zehra'nın kurulması için bazı fonlar toplayabilmiş ancak proje, Balkan Savaşı'nın başlamasıyla ertelenmiştir. Nursi 1913'te Van'a geri dönmüş fakat 1915'te Jön Türkler tarafından Senusi tarikatını İtalyan işgaline karşı desteklemesi için Trablus'a gönderilmiştir. 1915 Ağustos'unda Türkiye'ye dönen Nursi, doğu cephesinde Ruslara karşı savaşan yerel milislere katılmıştır. Cephede savaşırken esir düşmüş, bu süreçte 1917 Rus Devrimine şahitlik etmiş ve nihayetinde esaretten kaçmayı başararak Avrupa üzerinden Türkiye'ye dönmüştür.

1922'de Nursi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal ile Ankara'da tanışmıştır. Şüphe yok ki Nursi, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının seküler eğilimlerini fark etmiş ve 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi rejiminin İslami prensiplere dayalı olması gerektiği yönünde bir deklarasyonu Meclis'e dağıtmıştır. 1923 yılının sonlarında Nursi Ankara'dan ayrılmış, İslamcı bir Kürt milliyetçisi olan Şeyh Said'in isyanıyla bağlantısı olduğu suçlamalarına maruz kaldığı 1925 yılına dek Van'da kalmıştır. Bu suçlamalar nedeniyle tutuklanan Nursi, Isparta'nın küçük bir ilçesi olan Barla'ya sürülmüş, külliyesi Risale-i Nur'u burada kaleme almıştır. Nursi, 1925 ile 1950 yılları arasında birçok kez tutuklanmış, hapsedilmiş ve sürülmüştür. Nursi ve müritleri için yeni bir dönem, 1950 seçimlerini Demokrat Parti'nin kazanmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Çeşitli mahkemelerde Nursi ve müritlerine yönelik çok sayıda suçlamalar ortaya atılsa da, Risale-i Nur Latin alfabesiyle yasal olarak ilk kez 1956'da basılmıştır. Söz konusu dönemde Demokrat Parti, seçim kampanyalarında İslami retoriği kullansa da, bu retoriğin pratiğe geçmeyeceği kısa süre içerisinde aşıkarmıştır. Nursi hayatının geri kalanını Isparta'da polis tacizine maruz kalarak geçirmiştir. Said Nursi Urfa'ya yolculuğu sırasında 23 Mart 1960'ta hayata gözlerini yummuş ve burada defnedilmiştir. Demokrat Parti'nin iktidardan indirildiği 1960 askeri darbesinden sonra Nursi'nin naaşı topraktan çıkarılarak Isparta'yı çevreleyen dağlarda kesin olarak bilinmeyen bir noktaya gömülmüştür. Bu eylem, Nursi'nin kabrinin müritlerince bir ilgi merkezi ve toplanma yeri haline getirilebileceği inancıyla yapılmıştır.

Said Nursi'nin ölümünden bu yana hareket bir çok iç anlaşmazlığa ve bölünmelere sahne olmuştur. 1960'lardaki anlaşmazlıkların iki temel sebebi liderlik ve hareketin parti politikaları olarak ortaya çıkmıştır. Hüsrev Altın-

başak,¹⁴ Mehmet Kayalar (1920-1994)¹⁵ ve Hulusi Yahyagil (1895-1986)¹⁶ gibi liderler ana akım Nurcu cemaatinden ayrı birer grup kurmuşlardır. Askeri yetkililer olan Kayalar ve Yahyagil, tıpkı Altınbaşak gibi Said Nursi takipçileriydiler. Her ne kadar her biri, Risale-i Nur'a ilişkin kendi yorumlamalarına sahip olsalar da parti politikaları konusunda ortak bir duruş sergilediler. Türkiye'nin mevcut sosyo-politik yapısını değiştirmek için araç olarak politikaya karşı olmasalar da, toplumu bütün olarak İslami kılacak değişiklik için parti politikalarının uygun bir araç olduğu kanaatinde değillerdi. Nihayetinde, inançları Türkiye'nin mevcut sosyo-politik sisteminin reddine yol açtı. Nurcu hareketinin tek bir lider tarafından yönetilmesi gerektiği konusunda hemfikir olsalar da, her biri Nurcu hareketinin liderliği için kendilerini öne çıkardıkları için bu amacı gerçekleştiremediler.¹⁷

Hüsrev Altınbaşak (1899-1977) liderliğindeki Yazıcılar, 1962'de ayrılarak Nurcu hareketinden kopan ilk grup oldular.¹⁸ Orijinal Risale-i Nur metnini el yazısıyla çoğalttıkları için 'Yazıcılar' ismini alan bu grup, liderleri Altınbaşak'ı Risale-i Nur ile ilişkili bu gelenek içindeki 'ikinci Üstad' (Ustad-i sani) olarak gördüler. Hayatta olduğu dönemde Said Nursi Risale'nin Latin alfabesiyle basılmasına izin vermiş olsa da Altınbaşak yalnızca Arap alfabesiyle yazılması konusunda ısrar etmiştir. Said Nursi hayattayken bu konuda Nursi ile fikir ayrılığı yaşayan Altınbaşak, Nursi'nin ölümünden sonra kendisini Nurcu hareketinin yegane lideri olarak, liderliği konusunda anlaşmazlığa düştüğü herkesi ise hain ve Risale-i Nur'a karşı olarak görmüştür.¹⁹ Yazıcılar zaman içerisinde sayıca azalmış ve 1970'lerin sonlarına doğru önemlerini yitirmiştir.²⁰

14 - Altınbaşak was one of Said's 'original students' (has talebeleri). For more on Altınbaşak, see N. Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor* (Istanbul,1993), Vol.1, pp.398-9.

15 - Mehmed Kayalar was an officer as well as serving as an assistant to Said Nursi and his movement. On Kayalar, see N. Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor* (Istanbul,1994), Vol.3, pp.234-7; N. Şahiner, *Şahitlerin Dilinden Bediüzzaman* (Istanbul, 1997), pp.30-46; and M.S. Şeyhanzade, 'Nur Kahramanı Mehmet Kayalar', *Dava*, No.52-3 (July-Aug. 1994),pp.19-20. Badilli writes that Kayalar favoured an alternative, resistant form of politics. He also claims that Kayalar considered himself to be the true leader of the Nurcu movement. Badilli feels that this approach a counter to Nursi's method and was detrimental to the movement. Badilli claims that, of all Nurcu leaders, he was the most harmed by the 1960 military government. A. Badilli, *Bediüzzaman Said-i Nursi, Mufassal Tarihçe-i Hayati* (Istanbul,1990), Vol.3, pp.1793-4.

16 - Hulusi Yahyagil was an officer when he met Said Nursi, but retired from the army as colonel in 1950. For more on Yahyagil, see N. Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor* (Istanbul, 1993) Vol.1, pp.318-59; and I. Güleç (ed.), *Sohbet ve Mektuplarıyla Hulusi Yahyagil* (Istanbul,1994).

17 - Badilli severely criticizes this approach and its defenders, among them Altınbaşak and Kayalar. A. Badilli, *Bediüzzaman Said-i Nursi, Mufassal Tarihçe-i Hayati* (Istanbul,1990), Vol.3, pp.1793-6.

18 - The Yeni Asya group claims that the Turkish intelligence agency, on the orders of İsmet İnönü, played an important role in this split. İ.Yasar, *Muhabet Fedaileri* (Istanbul,1997), pp.77,141-3. Yasar wrote a fictional account of the history of the Nurcu movement from the perspective of the Yeni Asya group. In it he recounts that, after the death of Said Nursi, the intelligence office sought to exacerbate leadership disputes among Hüsrev Altınbaşak, Mehmed Kayalar, and others, and to create factionalism within the Nurcu movement. Yasar further claims that, as part of these efforts, Alparslan Türkeş, a member of the Revolutionary Council in the 1960 military coup and later leader of the ultra-right National Action Party, supported Hüsrev Altınbaşak (İ. Yaşar, *Ibid.*,pp.141-3, 290-91, 412).

19 - A. Badilli, *op. cit.*, pp.1794-5.

20 - With the death of Altınbaşak in 1977, Said Oztürk, from Isparta, assumed leadership of the group. M.H. Okutucu, *Istikamet Şariat, Refah Partisi* (Istanbul,1996), p.147.

1970'lerin başlarında orijinal Nurcu hareketi içerisindeki temel anlaşmazlık konuları arasında, 'Nurcular'²¹ isimli bir gazete yayınlamak, parti politikaları ve maddi anlaşmazlıklar yer almıştır. Bu süreçte Nurcu hareketi, birden çok hizbi bünyesinde barındıran iki temel görüş üzerinden ele alınabilir. Birinci görüş, gazetenin basılmasını desteklerken, bu görüşteki Nurcular siyasetle açık bir şekilde ilişkilidiler. Diğer eğilim grubundakiler ise gazetenin basılmasını ve siyaseti reddedenlerden oluşuyordu. Bu ayrışma, maddi anlaşmazlıklar sebebiyle daha da genişledi.²²

Bu iki temel grup altında 1970'lerde ve 1980'lerde ortaya çıkan fraksiyonlar arasında şunlar sayılabilir: Zübeyir Gündüzalp öncülüğünde kurulan ve daha sonra Mehmet Kutlular'ın liderlik ettiği Yeni Asya hareketi, (merkez sağcı) Adalet Partisi ve Doğru Yol Partisi'ni destekledi. Şeyhazade liderliğindeki Med-Zehra, Yeni Asya grubunun Risale-i Nur'un anlamını bozduğunu iddia etti ve 1989'da Dava dergisini yayınlamaya başladı. Med-Zehra, Zehra Eğitim Kültür Vakfı'nı kuran bir başka grup daha ortaya çıkardı.²³ Bu grup Türkiye'deki hiçbir siyasi hareketi desteklemese de (İslamcı) Fazilet Partisi'ne nispi bir sempatiye sahipti. Mehmet Kurdoğlu'nun liderliğindeki Kurdoğlu ya da Emek isimli bir diğer grup ise ilk başta herhangi bir partiyi desteklemeyi reddetti ve dikkatlerini Risale'ye verebilmek için inzivaya çekildi. Ancak daha sonra 1980'lerin büyük bir kısmında (Merkez sağcı) Anavatan Partisi'ni, sonraki yıllarda ise Refah ve Fazilet Partilerine sempati duydular.

1974'te yalnızca Nurcu hareketi için değil, aynı zamanda İslamcı hareketler ve daha genel anlamda Türk siyaseti için büyük sonuçlar doğuran bir adımla,

21 - On the initiative of Salih Ozcan and with the approval of Zubeyir Gunduzalp (1920-71), the Nurcus decided to publish a newspaper. Salih Ozcan (1929-) served as National Salvation Party deputy in 1977. He was a co-founder of the Muslim World League, which is sponsored by Saudi Arabia, and acted as a representative of Turkey in the League. He also co-founded the Faisal Islamic Bank in Turkey in 1984. See U. Mumcu, Rabita (Istanbul, 1987), pp.173-80; and N. Şahiner, Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor (Istanbul, 1994), Vol.3, pp.238-44. Zubeyir Gunduzalp was in the personal service of Said Nursi from 1948 up to Nursi's death. On Gunduzalp, see N. Şahiner, Ibid., pp.15-30; and A. Badilli, Ibid., pp.1388-9, 1796, 1801. Gunduzalp prepared a document listing the members of a consultation assembly, and Gunduzalp and Ozcan signed it before the publication of the newspaper. They agreed that the relation of the Nurcus with the newspaper would not be made public and in case their secret was revealed, the assembly would deny it. They also agreed that this document would be kept secret among the members of Said's original students. This agreement was later published by Abdulkadir Badilli. See A. Badilli, op. cit., pp.1797-9. The members of the consultation assembly listed in the agreement were Salih Ozcan, Mustafa Polat, Abdurrahman Nursi, Halil Küçük, Ahmed Şahin, Ruştü Tafrall, Mehmet Kutlular, Mehmet Firinci and Mehmet Birinci. Badilli later claimed that Zubeyir Gunduzalp himself crossed off the names of Halil Küçük, Mehmet Firinci and Mustafa Birinci. The first issue of the bi-monthly newspaper, named Ittihad (Unity), appeared on 24 October 1967. For details on the history of the newspaper from the perspective of the Yeni Asya group, see İ. Yasar, op. cit., pp.228-39. The newspaper was closed down following the 12 March 1971 military coup.

22 - Mustafa Sungur and Bayram Yüksel, who were the spiritual inheritors of the Risale-i Nur and had the right to give permission for its publication, supported the first group, while Tahiri Mutlu, Abdullah Yegin and Husnu Bayram, who also had the right to give publication approval, supported the second group. A. Badilli, op. cit., p.1801.

23 - This group, led by Izettin Yildirim, rejected the leadership of Siddik Dursun. It claims that a committee must be set up to govern the group and the leader of this committee must be elected in every three or four year. It also claims that some distortions have been made in the Risale. The leader of the group, Izettin Yildirim, was kidnapped by the Turkish Hizbullah and was found dead in Istanbul, in 28 January 2000. About Turkish Hizbullah see F. Bulut and M. Farac, Kod Adi: Hizbullah, Türkiye Hizbullahi'nin Anatomisi (Istanbul, 1999).

Fetullah Gülen liderliğindeki bir grup, 'insanlara hizmet etmektense siyasetle meşgul olmakla' suçladıkları Yeni Asya hareketinden ayrıldı.²⁴ İlginç olan ise, Gülen grubunun kendilerini herhangi bir İslami grup ya da siyasi parti ile ilişkilendirmeme konusunda oldukça dikkatli olmasıydı. Her ne kadar bir zamanlar Nurcu olsa da Gülen kendisini ne Nurcu hareketiyle ilişkilendirmiş, ne de açık bir şekilde Risale-i Nur'a referansta bulunmuştur.²⁵ Gülen grubu, 1980'lerden sonra güçlenmiş, görüşleri ise 1980 darbesi sonrası askeri hükümetin ideolojisi olan Türk-İslam sentezi²⁶ ideolojisine evrilmiştir. Nurcu hareketi içerisindeki entelektüel ve ruhani geçmişine rağmen Gülen, konuşmalarında hiçbir zaman Nurcu hareketinin kurucusuna atıfta bulunmamış, aksine kendi çalışmalarına ve fikirlerine referanslarda bulunmuş, bir anlamda, ilham kaynağı bir başka kaynağa nazaran daha iyi takip edilebilir bir hareketin merkezine kendisini yerleştirmiştir. Gülen'in 30'dan fazla basılı eserinde ifade ettiği fikirleri, grubun ideolojisini şekillendirmiş ve diğer Nurcu gruplarıyla arasında farklılıklar meydana getirmiştir. Bu farklılıklar sebebiyle bazı Nurcu grupları Gülen'in ve grubunun Nurcu hareketiyle herhangi bir ilişkisinin olmadığını dile getirmişlerdir. Öte yandan, Gülen'nin Türkiye siyasi yaşamında güçlü hale gelmiş olmasından dolayı diğer bazı Nurcu grupları, Gülen grubunun Nurcu hareketini temsil ettiğini savunmuşlardır. Gülen grubu Türkiye'de ve Orta Asya'daki Türki cumhuriyetlerde bulunan özel eğitim kuruluşlarıyla bilinmektedir.²⁷

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Nurcu hareketi bir diğer ayrışmaya daha sahne olmuştur. 1982'de askeri darbeyi destekleyen ve Mehmet Kırkinci'nin liderlik ettiği bir grup, askeri darbeyi desteklemeyen Yeni Asya grubundan ayrılmıştır. Kırkinci liderliğindeki grup, Türkiye'yi sosyal ve siyasi bölünmeden kurtardığı için askeri darbenin gerekli olduğuna inanmaktaydı. Kırkinci askeri darbenin lideri General Kenan Evren'i 'inanınların komutanı' (ulu-l emr) olarak tanımlamış ve Evren'in koyduğu kurallara uymanın dini bir vazife olduğunu iddia etmiştir. Aynı zamanda Konseyciler²⁸ (darbe son-

24 - K. Kocoglu, 'Said Nursi ve Nurculuk', unpublished thesis, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1996, p.77.

25 - Yasar claims that in mid-1950s Fetullah Gulen was introduced to the Risale-i Nur and the Nurcu movement by Muzaffer Aslan, Mehmed Kirkinci and Osman Demirci, who were also from Erzurum where Gulen was born and grew up. Gulen's talents apparently did not flourish within the Nurcu environment, although he subsequently became popular as a speaker among the religious communities of Edirne and Kırklareli. At that time, he put a distance between himself and the Nurcu movement. But when he was appointed as an imam to Kestane Pazari mosque in Izmir in 1966, he resumed working for the Nurcu movement and began to advance within it. Yasar reports that by the 1970s Gulen had ceased to participate in the social and political activities of the Nurcus. Yasar also accuses Gulen of hiding his Nurcu identity during a military court trial in 1971, in Izmir (I. Yasar, op.cit., pp.223-4, 307-8, 319-22, 434-5).

26 - See note 2.

27 - For more on Fethullah Gulen see F.Bulut, Kim Bu Fethullah Gulen (Istanbul,1998); R. Çakir, Ayet ve Slogan, Türkiye'de İslami Olusumlar (Istanbul, 1990), pp.99-113; L. Erdogan, Fethullah Gülen Hocaefendi 'Küçük Dünyam' (Istanbul, 1995); and C. Kozanoğlu, İnternet, Dolunay, Cemaat (Istanbul,1997).

28 - K. Kocoglu, op. cit., 1996, pp.92-4.

rası kurulan Devrim Konseyi'nin destekçileri anlamında ç.n.) olarak da anılmakta olan bu grup, Med-Zehra'nın 'Risale-i Nur'un değiştirildiği' yönündeki iddialarını reddetmektedir. 1986 yılında, Mehmet Feyzi Pamukçu ve Hulusi Yahyagil'den Nurcu eğitimi alan Müslim Gündüz, Sûfi tarikatı formundaki bir Nurcu grup olan Aczimendi Tarikatını kurmuştur.²⁹ Aczimendi'lerin amacı, İslami hukukla yönetilen ve halife liderliğindeki bir devlet meydana getirmektir.³⁰ Öte yandan, 1990 ve 1993'te Yeni Asya'dan iki grup daha ayrılmıştır. Bu ayrılıkların sebebinin, Yeni Asya grubunun Süleyman Demirel'e ve Doğru Yol Partisine verdiği aktif destek olduğu düşünülmektedir.³¹

Med-Zehra, Said Nursi'nin ölümünden sonra yaşanan olayları açıklamak için İslam tarihindeki büyük çatışmalara referansta bulunur. İslam dünyasında Hz. Muhammed'in ölümünden sonra meydana gelen ilk çatışma olarak tarihe geçen ve halen çözülememiş ilk halifenin seçimi konusu buna bir örnektir. İkinci bir çatışma konusu, Ali ve Muaviye arasında geçen olaylardır. Tarihsel bağlamda halifelik ve sultanlık arasındaki bir mücadele olarak yorumlanan bu çatışmada, birincisi İslami din temelli devlet sistemini, ikincisi ise kendine has bir varoluş sebebiyle vuku bulan keyfi bir rejimi temsil etmektedir. Hüseyin ve Yezid arasındaki üçüncü çatışma ise dini değerler ile milliyetçi değerler arasındaki bir rekabet olarak anlaşılmaktadır. Hüseyin Halifelik için İslami hukukun savunucusu olarak ortaya çıkarken, Yezid kendi sultanlığı için ırkçı Arap milliyetçiliğinin savunucusu olarak duruş sergilemektedir. Med-Zehra, Said Nursi'nin ölümünden sonra meydana gelen gelişmelere bu tarihsel olaylar perspektifinden bakılması durumunda, Nurcu hareketi içerisindeki parçalanmanın anlamının mukayese edilerek kavranabileceğine inanmaktadır.³²

Dava dergisinin aktardığına göre, "Said Nursi'nin ölümü dünyaya radyolar ve gazeteler aracılığıyla duyuruldu. Cenaze için binlerce Müslüman Urfa'ya akın etti. Cenazeden sonra Urfa'daki Nursi talebeleri kendi aralarında

29 - The Aczimendi group believed that the Nurcu movement had reached a second stage in its evolution, one which required conformance with the structure of a Sufi order. According to the Aczimendis, each step takes sixty years, and the first phase of Nurcu movement lasted from its inception in 1925 or 1926 until 1985 or 1986. Hulusi Yahyagil and Mehmet Feyzi both died in these years, which meant that none of Said's 'original students' remained alive as of that time. Aczimendis claim that the Nurcu movement has fallen away from the Risale-i Nur, meaning that it must either vanish or adopt a new method. Since annihilation can hardly be possible, the group's methodology must be changed. See Risale- i Nur'da Usul ve Program, Aczimendilik (Istanbul, no date), pp.11-12.

30 - Ibid., p.10.

31 - In 1990, a Nurcu group, called Yeni Nesilciler, under the leadership of Mehmet Firinci abandoned the Yeni Asya group. Yeni Nesilciler criticized publication of the Yeni Asya's Encyclopedia of Current History (Yakin Tarih Ansiklopedisi), in which Turkey's recent history was severely criticized. There are no major differences between the Yeni Nesilciler and the Yeni Asya. Yeni Nesilciler has three leaders: Mehmet Firinç, who is mainly engaged in publication activities; Mehmet Emin Birinci, who is engaged in the financial administration of the group's companies; and Yavuz Bahadıroğlu, who is the chief adviser to these companies. In 1993, another group of Nurcu, called İttihad-i İslamcılar led by Rustu Tıfıralı, split from the Yeni Asya. This group views the various interpretations of the Risale as the main reason for the fragmentation of the Nurcu movement. It rejects the claims of distortion in Risale. K. Koçoğlu, op. cit., pp.82-3; 91; and M.H. Okutucu, op. cit., p.150.

32 - 'Bediüzzaman'ın Olumundan Sonra Gelişen Nur Ekolü', Dava, No.36 (March 1993), p.12.

fikir alışverişinde bulundular. Toplantıda Mehmet Kayalar, Hüsrev Ağabey (Altınbaşak) ve Fevzi Ağabey (Pamukçu)³³ bir lider ve liderlik komitesinin seçilmesi gerektiği konusunda ısrar ettiler. Diğerleri ise Risale-i Nur'da herhangi bir halife ya da lidere yer verilmediğini ve herkesin kendi kapasitesi dahilinde hizmet etmesi gerektiğini söyleyerek bu fikre karşı çıktılar. Harekette hiçbir hiyerarşinin olmaması gerektiğini belirterek hareketin yalnızca ruhani hizmetten oluşması gerektiğini ileri sürdüler.”³⁴

Toplantıda Nurcu hareketinin hiyerarşik bir organizasyon olmaması gerektiğini söyleyen ikinci gurubu destekleyici nitelikte karar alındı. Bu konunun hareket içerisinde bir kördüğüm yarattığı söylenebilir, çünkü Dava'da yayınlanan bir makaleye göre, “Nurcu hareketinde herhangi bir lider ya da rütbe olmaması gerektiğini savunanların kendileri, farklı grupların liderleri haline geldiler.”³⁵ Bugünkü mevcut hiçbir Nurcu grup lideri, Said Nursi'nin doğrudan talebesi değil. Öyle görünüyor ki, Nursi'nin ölümünden sonra alınan, ‘hiyerarşik organizasyon kurmama’ kararı birçok Nur hareketi talebesine kendi liderliklerini ve kendi gruplarını kurma ilhamı vermiştir. Med-Zehra ise, kendi açısından, hiyerarşik bir hareketin İslam'a daha uygun olduğuna inanmaktadır.

Dava'ya göre Risale-i Nur'u değiştiren Nurcu grupları, 1960 sonrası kurulan askeri darbe hükümetinin baskıcı uygulamalarını Risale'yi Latin alfabesiyle basmak için bir bahane olarak kullanmışlardır. Ayrıca, bu Nurcu gruplar yayın çabalarına girişmişlerdi, çünkü metni Latin alfabesiyle hazırlarken ‘Arapça versiyonda yapılması imkansız olan değişiklikleri kolayca yapabileceklerdi.’³⁶ Dava ayrıca, siyasi emellere ve milliyetçi yaklaşıma sahip ‘belli şahısların’, 1969 ve 1970’lerde Nur hareketini domine etmeye çalıştıklarını iddia etmiştir. Med-Zehra, Nurcu hareketinin siyasi gazetesi, kitapları ve dergileriyle, hareketin orijinal düşünce çizgisinden ayrılmaya başladığını savunmuştur. İslam tarihine atıfta bulunan Med-Zehra grubu, bu olayın bir dönüm noktası olduğuna inanarak şu tezi ortaya atmıştır: “Yalnızca vahyi temel alan ve tüm kurumlarıyla halifelik inşa etmeye çalışan gerçek Nurcu hareketi ile sultanlık keyfi rejimini esas alan ve anavatan için her ilkenin kurban edilebileceğine inanan sözde Nurcu gruplar arasında mücadele başlamıştır.”³⁷

33 - Pamukçu's full name is Mehmed Feyzi Pamukçu (1912-90); he was another ‘original student’ of Said Nursi. For more on Pamukçu see N. Şahiner, *Son Şahitler Bedüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor* (Istanbul,1993), Vol.2, pp.126-32.

34 - ‘Bedüzzaman’ın Olumundan Sonra Gelişen Nur Ekolü’, Dava, No.36 (March 1993), p.13. The Yeni Asya group has also confirmed that this meeting took place. See İ. Yaşar, *Ibid.*, pp.45-6.

35 - ‘Bedüzzaman’ın Olumundan Sonra Gelişen Nur Ekolü’, Dava, No.36 (March 1993), p.13.

36 - *Ibid.* p.14.

37 - *Ibid.*, p.14.

Said Nursi'nin ölümünden bu yana birçok Nurcu grup, onun mirasında hak iddia etmiştir. Büyük gruplardan biri olarak Med-Zehra, diğer gruplarla büyük fikir ayrılıkları yaşamıştır. Med-Zehra'ya göre Nursi tarafından kurulan düşünce okulu, Nursi'nin hareketinin gücünden korkan ve onun fikirlerinin gerçekleşmesini engellemek için birçok strateji kullanan mevcut rejime bir alternatiftir. Med-Zehra'ya göre, rejimle ne kadar yakından ilişki kurulursa sosyal ve siyasi sorunlar konusunda İslami perspektiften o kadar uzaklaşmış ve Avrupalı perspektif benimsenmiştir ki bu da Nursi'nin fikirlerine aykırıdır.³⁸

Med-Zehra, siyasi partilerin Avrupa felsefesinin bir ürünü olduğuna ve günlük siyasete müdahil olmanın bireyi gerçek amacına odaklanmaktan alıkoynuğuna inanmaktadır ki o amaç, hayatın tüm alanlarında İslam'ı egemen güç kılmaktır. Grubun sözcüleri Said Nursi'nin İslami siyaset ve insan siyaseti arasında bir ayırım yapmış olduğunu söylemiştir. Buna göre İslami siyaset vahyi esas alırken, diğeri insan fikirlerini esas almaktadır. Med-Zehra sözcüleri Nursi'nin insan siyasetini Şeytanla eş anlamlı, İslami siyaseti ise İslam'ın bir parçası olarak gördüğüne inanmaktadır.³⁹ İslam siyasetten ayrılamaz çünkü İslam bireyin hayatındaki her alanı tayin etmektedir. Med-Zehra ayrıca, Nursi'nin hem Osmanlı İmparatorluğu'nda hem de Türkiye Cumhuriyeti'nde parti siyasetine karşı olduğunu iddia etmiştir, çünkü, "Said, siyasi partiler için çalışan samimi Müslümanların 1908 Jön Türk devriminden sonra birbirlerini bölünme yaratmakla suçladıklarını gözlemlemiştir."⁴⁰ Nursi bu gelişmenin İslam'a aykırı olduğunu düşünmüştür çünkü Müslümanlar arasında hiziplerin oluşmasına sebep olmuştur ve bunun sonucu olarak da Nursi, bir daha hiçbir zaman doğrudan parti siyasetine dahil olmamıştır.

1950'li yıllarda Said Nursi, Başbakan'a ve Meclis üyelerine gönderdiği mektuplarda siyasi görüşlerini ifade etmiştir.⁴¹ Her ne kadar belirtilen amacı Risale-i Nur'un basılmasını güvence altına almak olsa da Nursi, aynı zamanda Demokrat Parti'nin faaliyetlerinin bazılarını desteğini de dile getirmiştir. Siyasi partilerin faaliyetlerine yönelik destek ya da eleştiride bulunmak her ne kadar siyasete dahil olmak olarak düşünülebiliyor olsa da, Med-Zehra böylesi bir rehberliğin, Nursi'nin İslami bir din adamı olarak sorumluluklarının bir parçası olduğunu savunmuştur. Med-Zehra'ya göre Nursi'nin mektuplarında iki ana tema mevcuttur: birincisi, rejimin bazı tavırlarının Türk ırkçılığını (Türkiizm) temel alması, ki bu Kur'an'ın temel prensiplerine aykırıdır ve derhal terk

38 - 'Dava'nin Tarihçesi', Dava, No.26 (May 1992), p.43.

39 - The column 'Serkelam' has always been written by Siddik Dursun Şeyhazade; in it, Med-Zehra's leader sets forth the group's position on major issues. 'Serkelam, Demokrasi ve Siyaset ...', Dava, No.19 (Oct. 1991), p.5.

40 - Ibid., pp.10-13.

41 - One of Nursi's letters was to Adnan Menderes, Democratic Party leader and Prime Minister from 1950 to 1960.

edilmesi gerekmektedir. İkincisi ise, Avrupalılar tarafından ortaya atılan siyasi parti yapısı İslami prensiplere aykırıdır ve bunun yerine, siyasi oluşumlar konusunda Kur'an model alınmalıdır.⁴²

Med-Zehra, başta Yeni Asya olmak üzere diğer Nurcu grupları gündelik siyasete aktif bir şekilde dahil olmaları sebebiyle eleştirmiştir. Örneğin Yeni Asya, 1965 ila 1980 arası sürecin büyük kısmında iktidar partisi olan Adalet partisini, 1983'ten sonra ise Doğru Yol Partisi'ni desteklemiştir. Med-Zehra, Yeni Asya'nın demokratik parlamenter sistem de dahil olmak üzere Batılı prensipleri benimsediğini öne sürmüştür. Med-Zehra aynı zamanda, kısa vadeli maddi çıkarların peşine düşmeyi ve İslami kimlikten ödün vermeyi eleştirmiştir.⁴³ Genel itibarıyla Med-Zehra, İslami toplulukların siyasete katılım göstermemeli gerektiği görüşünü savunmakla birlikte, İslam'ın gelişimine destek olmak ve Risale-i Nur'daki düşüncelerin yayılmasını sağlamak amacıyla bazı kişilerin siyasi katılımını makul görmektedir. Bu da, mevcut sistemin İslami hedeflere ulaşmak için bir araç olarak kullanılabileceğine işaret etmektedir.⁴⁴

Bugün bazı Nurcu gruplar, Said Nursi'nin Osmanlı döneminden beri demokrasi savunucusu olduğunu iddia etmektedir.⁴⁵ Buna karşın Med-Zehra, Nursi'nin yazdığı metinlerde demokrasi kelimesini hiç kullanmamış olduğunu vurgulamaktadır. Med-Zehra'ya göre Nursi, demokrasi terimini kullanmaktan kasten kaçınmıştır çünkü insanlarca ortaya konan demokratik kurallar, Allah'ın kurallarının tam olarak hayata geçirilebilmesini engellemektedir. Med-Zehra, bazı Nurcu gruplarının demokrasi ve meşruiyet kavramlarını, birbirinin yerine geçecek şekilde kullandıklarını savunmaktadır. Her ne kadar demokrasi Allah'ın kanunlarıyla uyumlu olmasa da, Med-Zehra'ya göre meşrutiyet meşverete (danışmaya) dayanmaktadır ve bünyesinde bir meclisi barındırmaktadır ki söz konusu kurumlar aynı zamanda İslami hukuk çerçevesi içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle Nursi meşrutiyet kavramını kullandığında, bu referans aslında İslami kanunla bağıntılıdır.⁴⁶ Bu gibi nüansları ele alan Şeyhazade, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Bazı kişiler demokrasinin insanlara daha iyi bir yaşam imkanı tanıdığını, Türklerin ruhuna ve yaşam tarzına yön verdiğini varsayıyorlar. Hiçbir şeyin bu gerçeği değiştirmeyeceğini iddia eden Demokrat İslamcılar, şuurlu fikre ve akla

42 - 'Siyaset, Politika ve Tavrimiz', Dava, No.66-67 (Oct.-Nov. 1995), pp.3-4.

43 - For this criticism, see 'İttihad-i İslam'a dogru', Dava, No.3 (Aug.-Sept. 1989), pp.3-4; and 'Risale-i Nur Sahabi Mesleğinin Bu Zamanki Bir Cilvesidir', No.7 (April-May 1990), pp.20-21. For examples of defenders of political parties as legitimate partners with the Nurcu movement, see S. Mursel, Siyasi Düşünce Tarihi Altında Bedüzzaman Said Nursi (Istanbul, no date), pp.165-92; and I.E. Deveci, Ben Dindar Bir Cumhuriyetçiyim (Istanbul,1994),pp.80-5.

44 - 'Siyaset,PolitikaveTavrlmlz', Dava, No.66-7 (Oct.-Nov.1995),p.4.

45 - For one example see I.E. Deveci, Ben Dindar Bir Cumhuriyetçiyim (Istanbul,1994).

46 - 'Serkelem, Demokrasi ve Siyaset ...', Dava, No. 19 (Oct. 1991), p.3.

sahip insanları bu fikirlerin gerçek olduğuna ikna edemeyeceklerini, kimseyi kandıramayacaklarını anlamalıdır. Çünkü İslam bizlerin ruhlarına tahakküm etmekte, kapsamaktadır ve bizim tek hedefimizdir. Mehdiyet Mektebi'nin mensubu olan insanlar olarak birincil görevimiz hakikati yaymaktır. Hedefimiz, İslam kanununu hakim kılmak ve İslami birliği sağlamak olmalıdır."⁴⁷

Şeyhazade'ye göre demokrasiyi bir yönetim biçimi olarak kabul eden herkes kafir olarak görülmelidir. Bunun sebebi, demokrasinin Kur'an'a, İslami kanuna ve vahye bir tepki olarak ortaya çıkarılmasıdır. Demokrasinin temel hedefi, insanlara yönetme hakkını tanımadır. Böylesi bir yönetim anlayışının kabul edilmesi, İslam'a aykırıdır.⁴⁸ Şeyhazade bazı Nurcuların neden Türkiye'deki siyasi rejimle işbirliği yaptığına dair birden çok sebep sıralamıştır. Bunlar arasında, Türk ulusal zayıflığı korkusu, geçmişe bağlılık ve kişisel zaafı sayılabilir. Aslında bu gibi Nurcular siyasi partilere destek verip onları güçlendirerek İslami kanunu birincil hedefleri olmaktan çıkarmışlardır. Söz konusu Nurcular, devletin başına isyan edecek konumda olmadıklarını savunurken, yaklaşımları ise geleneksel olarak 'herhangi bir düzen, düzensizlikten iyidir' anlayışıyla devlete itaat konseptini destekleyen Hanefi hukuku ile benzerlik taşımaktadır. Şeyhazade İslami olmayan bu yaklaşımın aslında insanların İslam'dan ve Kur'an'dan uzaklaştırdığını söylemektedir.⁴⁹

Daha farklı bir yaklaşım sergileyen Şeyhazade, dünyadaki her hareketin bir plan ve programının olduğunu savunmaktadır. Şayet bir hareketin gücü yoksa ancak yine de güç kullanmaya yeltenirse, davasını kaybedecektir. Said Nursi'ye atıfta bulunan Şeyhazade, "Mevcut rejimi ne kabul edebilir ne de reddedebiliriz. Reddetmek güç gerektirir, ki biz buna sahip değiliz. Bu nedenle İslam alimleri, şayet koşullar uygun değilse, bir kişi güce sahip değilse, eyleme geçilemeyecektir. Eğer bir kişi, güçsüz konumdayken eyleme geçerse, sonucunda Müslümanlara yönelik büyük bir zulüm ortaya çıkabilir ki bu da İslami hareketin müstakbel gelişimini engelleyebilir."⁵⁰ Böylelikle Med-Zehra, Nur talebelerinin görevinin İslami kanunun egemen kılınmasına imkan tanıyacak koşulları oluşturmak olduğunda ısrarcıdır. Bunu gerçekleştirmek için de, Said Nursi'ye göre, Nur talebeleri 'Allah'ın Partisi'nden, yani geniş anlamda 'Allah'ın tarafında' olmalıdır.

47 - Ibid., p.4.

48 - 'M.Siddik Şeyhazade'ye Dinleyiciler Tarafından Sorulan Sorular ve Cevaplar', Dava, No.64-5 (Aug.-Sept. 1995),p.14.

49 - M.S. Şeyhazade, 'Deccal-Mehdi, Deha-yi Fenni ile Hüdaya-yi Şer'i Muvazeneleri', Dava, No.76 (Oct.-Nov. 1996), pp.18-19.

50 - 'M.Siddik Şeyhazade'ye Dinleyiciler Tarafından Sorulan Sorular ve Cevaplar', Dava, No.64-5 (Aug.-Sept. 1995), p.12.

Said Nursi'nin çalışmalarını yayınlama ve yayma hakkı, bir diğer tartışmalı konular arasında yer almaktadır. Risale'nin kim tarafından yayınlanacağı ve gelirin nasıl harcanacağına yaşadığı süreçte Said Nursi karar vermiştir.⁵¹ İbrahim Hulusi Yahyagil (1895-1986), M. Feyzi Pamukçu (1912-90), Hüsrev Altınbaşak (1899-1977), Tahiri Mutlu (1900-1977), ve Rafet Barutçu (1886-1975), Nursi'nin ilk öğrencileri arasındadır ve 'has talebeler' (ilk öğrenciler) olarak anılmaktadır. Eğitimlerini Nursi'den almış ve Nurcu hareketinin başlangıcından bu yana onun yanında yer almışlardır. Pamukçu, Altınbaşak, Mutlu ve Barutçu 1930'larda ve 1940'larda Nurcu ile birlikte tutuklanmış, yargılanmış ve mahkum edilmişlerdir.⁵² Nurcular tarafından Risale-i Nur'un manevi mirasçıları olarak görülmektedirler. Mehmet Kayalar, Mustafa Acet, Bayram Yüksel, Hüsnu Bayram, Abdullah Yeğin, Mustafa Sungur, Ahmet Aytimur ve Said Özdemir de Nursi'nin hizmetindeydiler. Bu ikinci gruptaki bazı kişiler, Nursi tarafından Risale-i Nur'un yayınlanmasını idare etmekle görevlendirilmişlerdir. Nurcu harekette, Risale basma izninin önce bu gruptaki bir kişiden alınması yönünde bir örf benimsenmiştir.⁵³ Ayrıca Nursi, Risale basımından elde edilen gelirin yüzde 20'sinin Nur talebelerine burs olarak ayrılmasını şart koşmuştur.⁵⁴ Bu nedenle, Risale'yi kendi yayınevlerine basabilmek için Med-Zehra'nın bu gruptaki kişilerden izin alması gerekmektedir. Risale-i Nur'un çarpıtılmış olduğuna inandıkları için, kendilerine ait bir Risale versiyonu basmak Med-Zehra için oldukça önem arz etmekteydi.

1970'lerde iki Nurcu yayınevi mevcuttu. Bunlardan biri, Mustafa⁵⁵ (bir dönem de Mehmet Fırınacı) liderliğindeki Sözler Yayıneviydi. Diğer yayınevi ise, Ankara'da Said Özdemir liderliğindeki İhlas Nur Neşriyat'tı. Söz konusu iki orijinal yayıncının Nursi'nin hizmetindeki ikinci gruptan olmasına rağmen, Şeyhazade, yine bir Kürt olan Abdülkadir Badıllı'nın⁵⁶ görüşlerine katılarak, söz konusu her iki yayınevinin Risale'yi çarpıtıldığını ve Nur cemaatinin hizmetlerine zarar verecek şekilde siyasi faaliyetler yürüttüğünü söylemektedir.

1979'da Nursi'nin doğrudan öğrencilerinin ikinci grubunda bulunan Hüsnu Bayram'ın onayıyla ve de Abdülkadir Badıllı'nın isim önerisiyle Envar

51 - Bediüzzaman Said Nursi, Emirdag Lahikası-II (İstanbul,1991), pp.204-5.

52 - Hüsrev Altınbaşak and Rafet Barutçu were imprisoned in Eskişehir (1935),Denizli(1943) and Afyon (1948) with Said Nursi. M. Feyzi Pamukçu and Tahiri Mutlu were imprisoned with Said in Denizli (1943) and Afyon (1948).

53 - It is claimed that Ceylan Çalışkan also had a letter from Said Nursi which indicated that he had a right to publish Said's works, but he never used this permission.

54 - Interview with Siddik Dursun (Şeyhazade)on 6 Nov. 1997. S. Nursi, Emirdag Lahikası- II (İstanbul,1991), pp.204-5.

55 - Mustafa Acet points out that at the beginning, Sozler Yayınevi was run by Abdullah Yegin, but later it was given over to Mustafa Sungur. 'Ustadın Varisinden Vasiyet Mektubu', Dava, No.41 (Aug. 1993), p.9.

56 - Abdulkadir Badıllı is a Kurd from the Badıllı tribe in Urfa. He first met Said Nursi in 1953. See N. Şahiner, Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor (İstanbul,1994),Vol.4, pp.169-84.

Neşriyat kurulmuştur. Badıllı Nursi'nin öğrencilerinden olsa da, yakın takipçileri arasında yer almamış ve Risale'nin yayıncısı olarak onay almamıştır.⁵⁷ Şeyhazade yayınevinde Badıllı ile birlikte çalışmaya başlamıştır. Şeyhazade'ye göre Envar Neşriyat kuruluşundan üç yıl sonra, Hüsnü Bayram'ın Risale'nin yayınlanmasını kontrol etmesi sebebiyle finansman eksikliği sonucu varlığını sürdürülebilirliğini yitirmiştir.⁵⁸ Bu noktadan sonra Şeyhazade'nin Envar Neşriyat ile devam edebilmesi imkansız hale gelmiştir.⁵⁹ Bunun üzerine Şeyhazade Risale'nin yayınlanması konusunda Nursi'nin onayını almış olan ve ikinci grupta yer alan Mustafa Acet'e (1924-90) başvurmuştur. Acet Şeyhazade'ye Risale'nin bizzat Nursi tarafından tashih edilmiş orijinal metnini sunmuş ve Risale'nin yayınlanması için Şeyhazade'ye onayını vermiştir. 1982'de Şeyhazade, Tenvir Neşriyat'ı kurmuş ve Said Nursi'nin çalışmalarını yayınlamaya başlamıştır.

Dava, Risale'nin yayınlanması hakkını Acet'in Şeyhazade'ye teslim ettiğini açıkça belirttiği orijinal mektubu yayınlamıştır. Acet vasiyetinde, tıpkı Said Nursi'nin dilediği gibi, yayıncılık faaliyetlerinin tüm detaylarında Kur'an'daki ahlaki ve ruhani prensiplere uyulması gerektiğini savunanların yanında yer almıştır. Said Nursi'nin Risale metinlerinin hazırlanmasında ne kadar titiz olduğunu ve yayınlanmasını ne denli sabırsızlıkla beklemiş olduğunu da dile getiren Acet ayrıca, bazı yayıncıları Risale'yi kendi amaçları için kullanmakla ve başkalarının Risale metnini yayınlamasına engel olmakla suçlamıştır.⁶⁰ Acet Şeyhazade'ye Risale'nin yayınlanması için onay verirken, bazı koşullar öne sürmüştür. Bu koşullara göre Şeyhazade'nin Risale'yi aslına sadık bir şekilde yayınlaması ve yayından elde edilen karın beşte birinin hayatlarını Nur hizmetine adayan öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ayırması gerekmektedir. Buna ilaveten, yayında görev alacak kişilerin titizlikle kayıt tutmaları ve finansal konulardaki tüm sorulara dürüstlikle cevap verebilmeleri beklenmektedir.⁶¹ Böylelikle Med-Zehra 1982'de kendi yayınevi olan Tenvir Neşriyat'ı kurmuş ve orijinal metinlere dayanarak Risaleleri yayınlamaya başlamıştır.

57 - M.S. Şeyhazade, 'Nurani Müdafâ', Dava, No.46 (Jan. 1994), pp.8-9, 'Münazarat Uzerine', Dava, No.42 (Sept. 1993), pp.22-3. Acet reports that Envar Neşriyat was established without consultation. 'Ustadin Varisinden Vasiyet Mektubu', Dava, No.41 (Aug. 1993),p.9.

58 - Ibid.

59 - Şeyhazade claims that Badıllı forced him to buy Envar Nesriyat, saying, 'If you do not buy the publishing house, the blame will be on you if I have to sell it to someone in Beyaz Saray (a section of a shopping area where mainly nationalist publications are sold).' Husnu Bayram said the same thing. Although they signed a contract, Badıllı later decided not to sell. M.S. Şeyhazade, 'Nurani Müdafâ', Dava, No.46 (Jan. 1994), p.9.

60 - 'Ustadin Varisinden Vasiyet Mektubu', Dava, No.41 (Aug. 1993), pp.9-10.

61 - 'Vesikalari Aciklamaya Devam Ediyoruz', Dava, No.41 (Aug. 1993), p.5.

Med-Zehra bazı Nurcu gruplarının özellikle Latin alfabesiyle yayınlanmış basımlarında⁶² Risale-i Nur'u zaman içerisinde tahrip ettiklerini ileri sürmüştür.⁶³ Med-Zehra'ya göre tahrip edilmiş versiyonlardan biri, her ikisi de Risale'yi yayınlamak için Nursi'nin onayını almış Mustafa Sungur ve Said Özdemir'in liderliğindeki Hizmet Vakfı tarafından yayınlanan Risalelerdir. Med-Zehra'nın iddialarına karşılık vermek isteyen ve Risale'nin yayın haklarını da göz önünde bulunduran Hizmet Vakfı, Med-Zehra'yı şeriat mahkemesine götürmüş ve Risale-i Nur'u yayınlamaya yasal olarak hakkı bulunmadığı iddiasında bulunmuştur. Her iki tarafın da konunun şeriat mahkemesinde ele alınmasını kabul etmesine rağmen dava devlet hukuk mahkemesine taşınmıştır.⁶⁴ Türkiye'de şeriat mahkemelerinin 1924'te kaldırılmasına rağmen, bazı kişiler sorunlarını resmi bir bağlayıcılığı olmasa da şeriat mahkemelerinde çözmeyi tercih etmeye devam etmişlerdir. Şeriat mahkemeleri genellikle eğitilmiş ve güvenilir Müslümanlar tarafından, her iki tarafın da yasal bir bağlayıcılığı olmamasına rağmen böyle bir mahkemeye başvurma iradesini ortaya koymaları durumunda, bazı özel konuları ele almak amacıyla kurulmaktadır. Tarafardan biri alınan karardan memnun kalmaması durumunda konuyu seküler bir hukuk mahkemesine taşıyabilmektedir. Hizmet Vakfı da kendi açısından Tenvir Neşriyat'ı, Risale-i Nur'u 'Kürt ayrılıkçılığını teşvik edecek şekilde' tahrip etmekle suçlamıştır. Nihayetinde Hizmet Vakfı, hem şeriat mahkemesinde hem de hukuk mahkemesinde davaları kaybetmiştir.⁶⁵

Med-Zehra, bazı Nurcu grupların Risale-i Nur'un orijinal metnindeki 'Kürd' ve 'Kürdistan' gibi kelimeleri 'köylü', 'doğulular', 'aşiret' gibi kelimelerle değiştirdiğini vurgulamaktadır. Med-Zehra ayrıca, orijinal metinde yer alan ve çoğunluğu Türkiye'nin siyasi rejimine ilişkin olan bazı paragrafların çıkarıldığını ileri sürmektedir.⁶⁶

62 - 'Risale-i Nurları Gerçek Manasiyla Anlamak ... (Dava)', Dava, No.5 (Dec.-Jan. 1990), pp.15-17, 'Risale-i Nur Sahabi...', pp.23-4.

63 - Dava published excerpts from the Risale-i Nur in both Ottoman Turkish and transcribed into modern Turkish. For articles citing and explaining various distortions, see 'Zaruri Bir Açıklama ... İsharatı'l İ'caz', Dava, No.40 (July 1993), pp.6-13; and 'Vesikalari Açıklamaya Devam Ediyoruz', Dava, No.41 (Aug. 1993), pp.5-24.

64 - The Med-Zehra group severely criticized this practise. 'When they were displeased with the final decision of the sharia court, they turned their backs on it. Taking the case to a secular court of the Turkish republic clearly shows the level of sincerity of their belief', Mim Silopi, 'Tagutun Onunde Muhakeme Olmak', Dava, No.41 (Aug. 1993), p.32.

65 - M.S. Şeyhanzade, 'Muvafakatname ve Yazılan Vasiyet Mektubu Uzerine', Dava, No.41 (Aug. 1993), pp.25-6, 'Risale-i Nur' un Degistirilmesi', Dava, No.40 (July 1993), pp.3-5, 'Risale-i Nur Davasini Tenvir Nesriyat kazandı', Dava, No.66-7 (Oct.-Nov. 1995), p.19.

66 - On this issue, see M.S. Şeyhanzade, 'Hutbe-i Şamiye', Dava, No.43-4 (Oct.-Nov. 1993), pp.27-47; 'Tarihce-i Hayat', Dava, No.45 (Dec. 1993), pp.37-47; M.S. Şeyhanzade, 'Nurani Müdafaa', Dava (Jan. 1994), pp.5-12, 29-48; 'Tarihce-i Hayat-2', Dava, No.47 (Feb. 1994), pp.34-43; 'Eskisehir Hayati-9', Dava, No.48 (March 1994), pp.47-62; 'Kastamonu Hayati', Dava, No.50 (May 1994), pp.38-48; and 'Denizli Hayati', Dava, No.51 (June 1994), pp.24-32.

Med-Zehra ile diğer Nurcu gruplar arasında anlaşmazlığa sebep olan bir diğer konu ise, mehdiyet konusudur. Aslen bir Şii konsepti olan ve birçok Sünni alim tarafından reddedilen ‘mehdi’ geleneği, Sünniler arasında da popüler olagelmıştır. Mehdi genellikle, Peygamber’in soyundan gelmiş ya da Allah tarafından ‘mukadder bir lider’ olarak Allah’ın hükmünü egemen kılmak ve dünyada adaleti tesis etmek amacıyla gönderilmiş bir kişi olarak kabul edilmektedir. Said Nursi’nin böyle bir lider olarak görülmesi gerekip gerekmediği konusunda bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Bu konu bir Kürdün biyolojik olarak Peygamber’in soyundan geliyor olamayacağı sebebiyle, Said Nursi’nin etnik kökeniyle yakından ilgili bir konu olarak ele alınmıştır. Bazı Nurcu gruplar Nursi’nin Kürt olduğu gerçeğini hem kabul etmiş hem de reddetmişlerdir. Böyle bir yaklaşım, şu şekilde mümkün kılınabilmiştir: ‘Nursi’nin davası İslam davasıdır, bu da onun etnik kökenini bu durumla alakasız kılmaktadır.’ Diğer Nurcu gruplar ise, Nursi’nin Kürt kökenini inkar ederek onun Türk ya da Arap olduğunu ileri sürmüştür. Bazıları Said Nursi’nin mehdi olduğuna, dolayısıyla aynı zamanda seyyid⁶⁷ (Hz. Muhammed’in soyundan gelen) olduğuna inanmış, bazıları ise bunun mümkün olamayacağını kabul etmişlerdir. Aşağıda daha kapsamlı bir şekilde ele alınacağı gibi, Med-Zehra’nın bu konuya ilişkin yaklaşımı ise, Said Nursi’nin mehdiyet’i kişisel bir dava olarak değil, bir toplumsal dava ve bir süreç olarak kabul etmiş olduğu iddiasıdır. Seyyid olup olmadığı konusunda da Med-Zehra, Said Nursi’nin Ehl-i Beyt içerisinde iki grup belirlediğini, bunlardan birincisini Peygamber’in doğrudan soyuna dayandığını, ikincisini ise Peygamber’in öğretilerini yakından takip eden manevi varisleri olarak tanımladığını savunmuştur. Bu noktadaki önemli bir iddia ise, Ürdün Kralı Hüseyin gibi, Peygamber’in soyundan gelen ancak onun sünnetine saygı göstermemiş olanların Ehl-i Beyt olarak kabul edilemeyecek olmasıdır. Bu ayırmadan hareketle Med-Zehra, Said Nursi’nin kitaplarında kendisinin Peygamber’in soyundan gelmediğini açıkça belirttiğini göstermiştir. Sonuç olarak Nursi, bir Arap değildi. Med-Zehra, Nursi’nin seyyid olduğu inancının, Nursi’nin etnik kökeni konusunu çözme ihtiyacının bir sonucu olduğunu savunmaktadır. Dava’ya göre, “Nursi’nin bir Kürt olduğunu kabul edemeyenler, önce onu bir Türk’e çevirmiş, ancak bu fikre karşı bir direnişle karşılaşınca onu bir seyyid ve mehdi olarak sunmuştur.”⁶⁸

Nursi’nin etnik kökeni, 1980’lerin sonlarında ve 1990’larda Türkiye’deki İslamcı gruplar arasında önemli bir konu haline gelmiştir. Türk ya da Kürt

67 - Hekimoğlu İsmail, for example, claims that Said knew Kurdish, Turkish, Arabic and Persian, and that he was thought to be a Kurd since his mother tongue was Kurdish, while in fact he was a Seyyid. İsmail also claims that Osman Çalişkan, Mehmed Çalişkan, Ceylan Çalişkan, Zubeyir Gündüzalp, Tahiri Mutlu and Mustafa Sungur, ‘original students’ and assistants to Said, all confirmed this claim. H. İsmail, 100 Soruda Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur Külliyyati ve Risale-iNur Talebeleri (İstanbul,1997), p.15.

68 - ‘Mehdi meselesine kısa bir açıklama’, Dava, No.66-7 (Oct.-Nov. 1995), pp. 10-1.

olsun, etnisiteyi vurgulayan bu gruplar, büyük ölçüde kimliklerinin yeniden tanımlanmasıyla ilgilenmişlerdir. Öyle ki, İslam'ın milliyetçi yorumlamalarını teşvik eden Kürt ve Türk milliyetçiliklerindeki yeni saikin, Nursi'nin etnik kökeni konusundaki bu fikir ayrılıklarıyla ivme kazandığı bile söylenebilir.

Şeyhazade'ye göre Risale-i Nur, vahyi temel alan bir asr-ı saadet'i yeniden inşa edecek bir düşünce okulu ilan etmektedir; Kur'an hiç şüphesiz ki Allah'ın son kitabıdır ve hem toplumu hem de bireyin yaşamını düzenlemekte, aynı zamanda bir kişinin kalbindekilerden devlet yönetimine kadar yaşamın her alanını tayin etmektedir. Med-Zehra bu çerçevede, Risale-i Nur'u yalnızca Said Nursi'nin külliyatı olarak değil aynı zamanda İslami dünya görüşü teşkil eden bir hareket ve bir düşünce okulu olarak görmüştür.⁶⁹ Asr-ı Saadet Hz. Muhammed'in ve dört halifenin İslam toplumunu yönettiği İslam tarihinin başlangıcına işaret etmektedir. İslam tarihindeki bu süreç, İslami toplumun ideal bir örneğini temsil etmektedir. Med-Zehra'nın da dahil olduğu bir çok İslamcı gruba göre, Asr-ı Saadet'e benzeyen bir İslami toplum inşa etmek Müslümanların görevi olmalıdır. Med-Zehra, Asr-ı Saadet'in bir gün eninde sonunda gerçekleşeceğine inanmakta ve sözcüleri, bu sürecin mehdîyet ile meydana geleceği tanımlamasını yapmaktadır. Genellikle 'mukadder lider' olarak tanımlanan 'Mehdi', bu noktada bir 'süreç' olarak atfedilmektedir. Med-Zehra lideri Şeyhazade, mehdî konusunun Asr-ı Saadet'in sona ermesinden bu yana geniş bir şekilde tartışılan bir konu olduğunu belirtmektedir. Her ne kadar mehdilik konumu zaman içerisinde birçok kişi tarafından sahiplenilmiş ya da atfedilmiş olsa da, genel kabul Mehdi'nin henüz gelmediği yönündedir. Şeyhazade, 'Mehdiyetin kişisel bir dava değil, toplumsal bir dava olduğunu', buna da ruhani bir kişinin liderlik edeceğini söyleyen Said Nursi'nin konuyu emsalsiz bir perspektiften ele aldığına işaret etmiştir.⁷⁰

Şeyhazade'ye göre mehdî 'sürecinin' üç önemli vazifesi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi doğru inancı Risale-i Nur'da ortaya koyulduğu gibi açıklamak ve yaymaktır. Bu vazife aynı zamanda Mehdi'nin birincil görevidir ve diğer iki vazifeden daha önemlidir. İkinci vazife, İslam hukukunu tesis etmek ve uygulamaktır. Üçüncü vazife ise İslami birliği inşa etmektir. Bu üç vazife üç aşama olarak değerlendirilebilir. Birincisi, bireysel düzeyde kişinin takvasını ve bilincini yükseltmektir. İkincisi, her millette Kur'an'a, halkın iradesine ve gücüne dayalı bir İslam devleti kurmaktır. Mehdiyet'in üçüncü aşamasında ise federasyon biçiminde bir İslami birlik inşa edilecektir. Buna göre her İslam ülkesi, İslam Cumhuriyetleri federasyonu kurulmasını sağlayacak kendisine

69 - 'Selam Gazetesi'nin Suallerine Cevaplar', Dava, No.47 (Feb. 1994), p.9.

70 - 'Almanya'da PANEL Bediuzzaman Said Nursi (R.A.) Anıldı', Dava, No.16(July1991), p.23; M. S. Şeyhazade, 'Bediuzzaman ve Mücadelesi Adli Konferansta Sorulan Sorulara Verilen Cevaplar', Dava, No.17 (Aug. 1991), p.18.

ait bir idari organa ve meclise sahip olacaktır. Milletler federal düzeyde, tüm federasyon için bir lider seçilmesine olanak sağlayacak ortak bir meclise sahip olacaktır. Bu lider halife veya devlet başkanı olarak tanımlanabilir.⁷¹ Med-Zehra, İslami uygulamalara göre, bu adımların üçünü de aynı anda gerçekleştirmenin bir kişi ya da toplum için uygun olmadığını düşünmektedir.⁷²

Şeyhazade, Said Nursi'nin Mehdiyet sürecinin ilk aşamasını başarabilmiş bir birey olarak dünyada İslami birlik (ittihad-ı İslam) için çalıştığını söylemektedir. İslami birlik konsepti esasen oldukça geniş bir anlama sahiptir. Bireysel düzeyde İslami birlik, Müslümanların birbirlerini desteklemesi ve birbirlerine yakın olacakları bir topluluk yaratmalarındadır. Bu aynı zamanda Kur'an'a göre de bir gerekliliktir. Toplumsal düzeyde ise İslami birlik, çeşitli İslami gruplar ve toplulukların Hz. Muhammed'in inançlarını takip ederek Kur'an bayrağı altında dayanışmayı sağlamalarıdır.⁷³

Şeyhazade'ye göre İslam, İslami cumhuriyetin bir milleti ya da etnik grubu temsil etmesine imkan tanıyan bir cumhuriyet sistemini reddetmemektedir.⁷⁴ Buna göre, İslam topluluklarının temsilcileri olarak İslam cumhuriyetleri, Kur'an ve istişareye dayanmalıdır. Bu anlamda İslam, cumhuriyet sistemini onaylarken Müslüman Türklerin İslam cumhuriyeti konusunda daha geniş bir vizyona sahip olmalarını gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut sınırlarına ve dolayısıyla Türkiye'nin toprak bütünlüğüne atıfta bulunan 'misak-i milli' kavramı, İslam cumhuriyeti fikrine karşılık gelmemektedir ve izin verilmemelidir.⁷⁵ Med-Zehra, her etnik grubun kendi devletine sahip olması gerektiğine ve bu devletlerin de İslami bir federasyon oluşturması gerektiğine inanmaktadır. Bu yaklaşım bir Kürt İslam Cumhuriyeti'nin kurulmasını gerekli kılmakta, dolayısıyla nihayetinde Türkiye'nin mevcut sınırlarında bazı değişiklikler öngörmektedir.⁷⁶

Öte yandan Şeyhazade, mezheplerin evrenselci bir İslam görüşü önünde sorunlar yaratabileceğinin farkındadır. Sünni Müslümanlar dört mezhebi (Hanefi, Şafi, Hanbeli ve Maliki) meşru kabul etmektedir; Şiiiler ve Haricilerin ise kendi mezhepleri bulunmaktadır. Her Müslüman kendi mezhebini seçmelidir ancak Müslümanlar genellikle bölgelerinde yaygın olan mezhepleri benimsemektedir. Tarihte mezhepler arasındaki bazı köklü çatışmalar göz önünde bulundurulduğunda, Med-Zehra'nın her mezhebin üyelerine kendi fıkıh sis-

71 - M.S. Şeyhazade, 'Bediuzzaman ve İttihadi İslami', Dava, No.70-71 (Feb.-March 1996), p.6.

72 - 'Mehdi meselesine kısa bir açıklama', Dava, No.66-7 (Oct.-Nov. 1995), p. 1.

73 - M.S. Şeyhazade, 'Bediuzzaman ve İttihadi İslami', Dava, No.70-71 (Feb.-March 1996), p.4.

74 - The concepts of nation and ethnic group are used interchangeably in the journal.

75 - M.S. Şeyhazade, 'Bediuzzaman ve İttihadi İslami', Dava, No.70-71 (Feb.-March 1996), pp.6-7.

76 - Ibid., pp.6-7.

temlerini uygulamalarına imkan tanıyarak, yani İslam federasyonundaki her ülkenin veya grubun kendi mezhebini uygulamakta özgür olmasını sağlayarak bu sorunu aşmaya çalıştığı söylenebilir. Bu görüşün uygulanması, federasyonun da değerini artıracaktır.

Med-Zehra'nın amacı, şeriatı İslam topluluklarındaki egemen kanun kılmaktır, Risale-i Nur ise bir düşünce okulu olarak bu hedefe ulaşmak için en iyi rehberdir. Öte yandan Med-Zehra, Allah'ı tek kanun koyucu olarak kabul eden bir anlayışla, halifelik kurmaktan yanadır. Allah'ın elçisi olmanın yanı sıra, İslam devletinin liderliği ve askeri komutanlık görevlerini üstlenerek devlet idaresini tüm düzeylerde kontrol eden Peygamber'i örnek olarak gösteren Şeyhanzade, 'tevhid' konseptini bu konuları bir araya getirmek için kullanmaktadır.⁷⁷

Diğer radikal gruplarda olduğu gibi Med-Zehra, İslam'a basit bir şekilde inanmanın bir kişiyi Müslüman kılmadığını savunmaktadır. Bu düşünceye göre kişi şayet Allah'a inanıyor, günde beş vakit namaz kılıp oruç tutuyor, ancak İslam devleti hedeflerini desteklemiyorsa İslam'a inanan biri olabilir ancak Müslüman olamaz. Kişi şayet İslam'ı egemen güç kılmak istiyorsa, günde beş vakit namaz kılmaya bile inançsız olabilir ancak Müslüman olacaktır. Şeyhanzade Said Nursi'nin bu inanç durumlarını açıkça ifade ettiğini belirtmektedir.⁷⁸

Med-Zehra Said Nursi'nin her millet ya da etnik grubun kendi dilini, geleneklerini ve kültürünü yaşatabileceği bir İslami birlikten yana olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre İslam, her insan grubuna kendi kimliğini koruyabileceği bir çerçeve sunmaktadır. Med-Zehra, Said Nursi'nin Kürt kimliğinin oldukça farkında olduğunu ve Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Kürtlerin sorunlarıyla yakından ilgilendiğini düşünmektedir. Osmanlı döneminde dini eğitim anadilde ve Arapça dilinde verilmekteyken, yeni seküler okullarda pozitif ilimler öğretilmekte ve Türkçe eğitim dili olarak kabul edilmektedir. Nursi'nin bu konuya ilişkin görüşlerini ifade ettiği metinler arasında, 2. Abdülhamit'e (1876-1909) hitaben kaleme aldığı ve 'Şark ve Kürdistan' gazetesinde 'Kürtler neye muhtaç'⁷⁹ başlığıyla yayınlanan mektubu yer almaktadır. Söz konusu mektupta Nursi, Kürtlerin Osmanlı İmparatorluğu'ndaki diğer milletler gibi, eğitime ve hükümetin diğer konularda sağlayacağı yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir: "Hükümetin yardımıyla ilçelerde ve köylerde yeni okulların açıldığını görmek her ne kadar mutluluk verici olsa da, bu okullardan yalnızca Türkçe bilen çocuklar faydalanabilmektedir. Kürt çocuklar yalnızca, ilerlemenin kay-

77 - 'M.Siddik Şeyhanzade'ye Dinleyiciler Tarafından Sorulan Sorular ve Cevaplar', Dava, No.64-5 (Aug.-Sept. 1995), pp.13-14.

78 - M.S. Şeyhanzade, 'Bediuzzaman ve İttihadi İslami', Dava, No.70-71 (Feb.-March1996), p.9.

79 - Ubeydullah Vusfanli, 'Bediuzzaman Said Nursi'nin Abdülhamid'e Gonderdiği Mektubun Şerh ve İzahı, Dava, No.3 (Aug.-Sept. 1989), pp.13-14.

nağı olarak medreselerde öğretilen dini ilimleri öğrenebilmektedir. Yeni okullardaki öğretmenler yerel dili bilmemekte ve ayrıca çocuklar diğer konularda eğitim alamamaktadır. Bu durum vahşet, kaos ve Batı müdahalesinin temelini atmaktadır ... ve halk arasında şüphe uyandırmaktadır.”⁸⁰ Bu sorunu çözmek için Nursi, Kürdistan’ın üç farklı bölgesinde hem dini ilimlerin hem de pozitif ilimlerin öğretileceği ortaokulların kurulmasını önermiştir.⁸¹

Nursi’ye göre dil, insanın kaderinin önemli bir belirleyici faktörüdür (İnsanda kaderin sikkesi lisanıdır). Bu nedenle, Kürt halkına sağlanan eğitim seviyesini yükseltebilmek için ‘Medreset-ül Zehra’ adında bir üniversite kurmak istemiştir. Söz konusu üniversitede üç dil kullanılacaktır Buna göre Arapça mecburi (vacip), Kürtçe izin verilebilir (caiz), Türkçe ise gereklidir (lazım). Nursi, Kürtlerin üç avantajının bulunduğunu söylemektedir; birincisi binlerce Müslümanın uğruna şehit olduğu İslam, ikincisi kitleler önünde ispatlanması gereken insanlık, üçüncüsü ise yaradılıştan olan milliyettir. Nursi aynı zamanda, Kürtlerin üç düşmanının bulunduğunu ifade etmektedir; fakirlik, okuma yazma bilmezlik ve hasımlık. Bu düşmanlıkları aşabilmek için Nursi’ye göre üç silah kullanılabilir: Birincisi adalet ve eğitim, ikincisi birlik ve millet sevgisi, üçüncüsü güçlü olandan yardım almadan kendi kendine başarı kaydetmektir.⁸² Görünen o ki Nursi’nin eğitim ve dil konularına duyduğu kişisel ilginin iyi bir nedeni bulunmaktaydı. Med-Zehra tarafından anıları aktarılan Nursi’ye yakın olan kişilere göre Said Nursi gençliğinde Türkçe’yi düzgün bir şekilde okuyamıyor ve yazamıyorken, ancak 30 yaşından sonra Türkçe’de okuryazarlık kazanabilmiştir. Her ne kadar gençliğinde Kürtçe ve Arapça’da eğitim almış olsa da Nursi, baş şaheserini Türkçe dilinde kaleme almıştır.⁸³

Öte yandan Med-Zehra, Risale-i Nur’dan Nursi’nin milliyetçiliğe yaklaşımını ortaya koyan paragrafları da yayınlamıştır. Bu metinlerde Nursi, Batının milliyetçi duyguları Müslümanları bölmek için aştığı görüşündedir. Ancak Nursi, milliyetçiliğin negatif ve pozitif biçimlerini birbirinden ayırmıştır. Milliyetçiliğin negatif biçimleri, başkalarının yıkımından fayda sağlayarak insanlara zarar vermektedir. Emeviler, Fransızlar ve diğer örneklerdeki gibi negatif biçimdeki milliyetçilik Nursi’ye göre tarihte Müslümanlar için pek çok sorun teşkil etmiştir ve halen bugünkü Müslüman dünyası için büyük bir tehdit olmayı sürdürmektedir. Buna karşın pozitif milliyetçilik, bir toplumdaki ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır ve Müslümanlar arasındaki kardeşliğin gücünü ve

80 - Ibid.

81 - Ibid.

82 - Molla Said, ‘Bediuzzaman Molla Said-i Kürdi’nin Nesayihî’, Dava, No.33 (Dec. 1992), p.18, ‘Bediuzzaman Said Nursi’den Kürt Sorununa İslami Çözümler, Tesbitler ve Reçeteler’, Dava, No.33 (Dec. 1992), p.10-14.

83 - Müştahir Karakaya, ‘Şeyh Mazhar Efendi (Rh.a)’, Dava, No.3 (Aug.-Sept. 1989), p.30.

dayanışmayı geliştirme potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle pozitif milliyetçilik İslam'a hizmet etme ve savunma işlevi görebilmektedir.⁸⁴

Said Nursi Türk devletinin İslam'dan ayrılmasına karşı uyarıda bulunmuş, Türklerin Müslümanlar olduğu gerçeğini hatırlatmıştır: "Türk halkı İslam dışında bir başka dini benimseyemez. İslam Türk milletinin ayrılmaz bir parçasıdır. Şayet Türkler milletini dininden ayırırlarsa yıkılırlar."⁸⁵ Nursi ayrıca etnik milliyetçiliği savunan Türk milliyetçilerini eleştirmiş, tüm Türk vatandaşlarının Türkçe konuşması gerektiğine inananları kınamış, bu kesimle hiçbir ortak yanının bulunmadığını belirtmiştir. Binlerce yıldır kendi dilini veya milliyetini unutmayan, Türkiye vatandaşı olan, Osmanlı ve Türk rejimlerinin cihatlarına tarihleri boyunca destek ve insan gücü sağlamış milyonlarca Kürde nasıl Türkçe'nin sunulabildiğini soran Nursi, Türk dilini Kürtlere dayatmanın ya gaddarlık ya da bir çeşit vahşet olduğuna ve insanların bu tür haksızlıklara itaat etmemeleri gerektiğine inanmıştır.⁸⁶

Bazı Nurcu grupları, Med-Zehra'nın Kürtlüğe ve Kürt kimliğine çok fazla vurgu yaptığını ve Nursi'yi yorumlama biçimlerinin ırkçı yönde olduğunu ki bunun da Nursi'nin düşüncesine taban tabana aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Med-Zehra yoğun olarak Kürtlerden oluşsa ve lider kadrosu Kürt olsa da, grubun aynı zamanda önemli sayıda Türk takipçileri mevcuttur. Bu dengesiz etnik karışım ırkçılık suçlamalarına karşı temize çıkmak için kullanılmış olabilir.⁸⁷ Söz konusu eleştiriler, Dava'nın ilk yayınlanmasından bu yana gündeme getirilmiştir.⁸⁸ Şeyhazade'nin ırkçılıkla ilgili bu tür eleştirilere verdiği yanıtı anlamak için İslam ve millet kavramlarını iyi idrak edebilmek gerekmektedir. Şeyhazade'ye göre Kur'an'a göre Allah insanları farklı milletlerde ve etnik gruplarda yaratmıştır, ancak bunun amacı onların birbiriyle savaşmasını değil, bir araya gelip birbirlerini anlamalarını ve yardımlaşmalarını sağlamaktır. Farklı milletleri ya da etnik grupları ve onların dillerini reddeden, Allah'ın söylediklerini inkar etmiş olur. Herhangi bir etnik gruba kutsal bir anlam biçmek, kişinin Cahiliyye dönemindeki hataları yinelemesi riskini meydana getirir. Şeyhazade, Med-Zehra'nın milliyetçilik değil, ümmet anlayışını benimseydiğini belirtmekte, bu sorunun çözümünde en temel rehberlerinin ise İslam olduğunu vurgulamaktadır.⁸⁹

84 - 'Bediuzzaman'a Gore Irkçılık ve Milliyetçilik', Dava, No.4 (Oct.-Nov. 1989), pp.5-6.

85 - Ibid. p.7.

86 - Ibid., pp.12-13.

87 - I have been told that about 80 percent of the group members are Kurdish and 20 percent of the mare Turkish.

88 - 'Serkelam', Dava, No.4 (Oct.-Nov. 1989), p.3, 'Okuyucu Mektupları', Dava, No.16 (July 1991), p.2.

89 - 'Serkelam', Dava, No.4 (Oct.-Nov. 1989), p.4.

Dava'ya katkı sunan kişiler arasında yer alan Mustafa Ünal, Kur'anda ve hadiste ırkçılığın yasaklanmış olmasına rağmen Said Nursi'nin Kürt milliyetçisi olmakla suçlandığına işaret etmektedir. İslam hukukunun reddettiği bir şeyi kabul etmesi mümkün olmayan Said Nursi ise İslam ümmetine ait olduğunu ve bir Kürt milliyetçisi olmadığını açıkça ifade etmiştir. Ünal ayrıca, milliyetçiliğin İslam dünyasına Avrupalılar tarafından, İslam dünyasını bölmek için getirildiği görüşünü savunmaktadır.⁹⁰ Nursi'nin Kürtlüğüne ilişkin kaleme aldığı yazılarda Şeyhazade, Nursi'nin Kürdistan'dan bahsettiğini, ancak bunu 2. Abdülhamit dönemindeki bir coğrafi alan olarak kullandığını ifade etmiştir. Eyyübilerden beri bağımsız bir bölge olan Kürdistan, 1514'te doğu fetihlerini başlattığı zaman 1. Selim ile Kürtler arasında yapılan bir anlaşmayla özel statü kazanmıştır. Ancak zaman içerisinde bu anlaşmanın ihlal edildiği olaylar da vuku bulmuştur. Şeyhazade Kürdistan konusunu tam anlamıyla anlayabilmek için, konuya İslami bir perspektiften bakılması gerektiğini vurgulamıştır.⁹¹

Şeyhazade, Nursi'nin henüz genç yaşlarında bile Kürt sorununa özel bir ilgi duyduğunu ve Kürdistan'daki eğitim koşullarını iyileştirmek istediğini belirtmektedir. Buna göre Nursi, Kürtlerin muzdarip olduğu geri kalmışlık ve fakirlik gibi sorunlara çözümler üretmiştir. Nursi'nin en büyük endişesi, yöneticilerin Kürtlerin cahil ve fakir kalmasına neden olan davranışları ve Kürt kültürünü asimilasyon yoluyla yok etme girişimleridir. İslami hukuka göre tüm etnik grupların eşit olmasından dolayı Nursi, Kürtlerin aşağılanmasına karşı çıkmış, Müslümanlar arasındaki kardeşliği mutlak bir eşitlik ve adalet temelinde savunmuştur. Nursi'ye göre çatışmaların ve ayrılıkçılığın arkasındaki en temel sebep, eşitliğe inanmakta başarısız olmak ve bazı grupların edindiği özel ayrıcalıklardır. Nursi, bu fikirlerin varlığını sürdürmesi durumunda Müslümanlar arasında kardeşlikten ve birlikten bahsetmenin mümkün olamayacağına inanmaktadır. Şeyhazade, ezilen gruplardaki insanların artık uyanmakta olduğunu ve bu eşitsizliğe karşı gittikçe artan bir güçle karşı çıkacaklarını belirtmektedir. Şeyhazade'ye göre gerçek kardeşlik ve birlik ancak her milletin ve grubun İslami hukuk çerçevesinde eşit hakların yanı sıra, kültürel ve idari otonomiye sahip olmasıyla mümkündür. Aksi takdirde çatışmalar devam edecektir.⁹²

Med-Zehra, Türkiye'de 1925 yılındaki Kürt ayaklanmasının öncüsü olan Nakşibendi şeyhi Şeyh Said ile Said Nursi arasındaki benzerliklere vurgu yapmaktadır. Buna göre, her ikisi de kendilerine özgü bağlamlarında İslam'ın gerçek temsilcileridirler. Nakşibendi tarikatı ile ilişkisi olmamasına ve Şeyh Said'in Nakşibendi kökenine özel bir dikkat çekmemesine rağmen, Med-Zeh-

90 - M.Unal, 'Bediuzzaman'a Yapılan Kürtçülük İthami ve Şeyh Said Hadisesi', Dava, No.16 (July 1991), pp.28-9.

91 - 'Bütün Yonleriyle Bediuzzaman ve Asr-i Saadet Metodu', Dava, No.5(Dec.-Jan.1990), p.24.

92 - M.S. Şeyhazade, 'Bediuzzaman ve Kurt Sorunu, İslami Çözümler', Dava, No.33 (Dec., 1992), pp.6-9.

ra her iki Said'in de etnik kökenine ve Türk devletine karşı mücadelelerine vurgu yapmaktadır. Med-Zehra Şeyh Said ayaklanmasının Kürt bölgelerinde, Kürt alimlerin liderliğinde gerçekleşmesine rağmen, tamamen İslami bir ayaklanma olduğunu belirtmektedir.⁹³ Şeyhazade bu konuyu hem yazılı dökümanlar üzerinden hem de ayaklanmaya katılmış kişilerle yaptığı görüşmeler üzerinden analiz etmekte ve bu ayaklanmanın milliyetçi bir ayaklanma olmadığı, ancak başarılı olsaydı bir milletin bağımsızlığını meydana getirebileceği sonucuna ulaşmaktadır.

Dava, Şeyh Said'in aile üyeleriyle yapılan çok sayıda mülakat yayınlamıştır.⁹⁴ Med-Zehra iki Said'in benzer fikir ve görüşleri paylaştığına, aynı topraklara ve aynı millete ait olduklarına ve aynı kültürden (Kürt toprakları, etnisitesi ve kültürü) beslendiklerine inanmaktadır. Öte yandan, Med-Zehra'ya göre her ikisi de mümin ve mücahitlerdir. 4 Mart 1924'te halifelik kaldırılması ve Türk Cumhuriyeti'nin tağuti rejiminin kurulmasıyla, Şeyh Said İslami ayaklanmanın derhal hayata geçirilmesi gerektiğine karar vermiş ve bu cihatta şehadete kavuşmuştur.

Said Nursi, Şeyh Said'in deneyimlerinden yararlanabilme imkanına sahip olmuştur. Said'in yaşamı ve mücadelesi hakkındaki gözlemlerini, kendi döneminin siyaseti, felsefesi ve bilimlere aşinalığıyla harmanlayarak, olayları Şeyh Said'ten farklı bir bakış açısıyla analiz etmiştir. Med-Zehra'nın bu konudaki duruşu, her iki Said'in de görevlerini olması gerektiği şekilde, ancak kendi yöntemleriyle yerine getirdikleri yönündedir. Her ikisi de 'Müslüman' ve 'Kürt' olarak, Türkiye'deki mevcut siyasi sistemin devlete düşman olarak gördüğü ve her metotta saldırıya uygun hedefler olarak kabul ettiği çift kimliklere sahiptiler. Bu metodlar, takipçilerini iki Said'den uzaklaştırmaya ve rejime muhalefetin gelişmesini önlemeye yönelik girişimleri içermektedir. Ancak nihayetinde, Med-Zehra iki Said'in gerçek takipçilerinin başarıya ulaşacakları konusunda emindir.⁹⁵

Med-Zehra'nın bakış açısına göre, Şeyh Said ayaklanması adaletsizliğe, haksızlıklara ve baskılara karşı yapılmış bir ayaklanmadır ve inançları, Şeyh Said'in Türk Cumhuriyeti'nin gayri islami karakteri hakkında sessiz kalmasını

93 - On the Sheikh Said revolt see M. van Bruinessen, Agha, Shaikh, and State, *The Social and Political Structures of Kurdistan* (London, 1992), pp.281-99; M. van Bruinessen, *Kürdistan Üzerine Yazılar* (Istanbul, 1992), pp.123-71; M. Tuncay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)* (Ankara, 1981), pp.126-49; and U. Mumcu, *Kürt-İslam Ayaklanması* (Ankara, 1997).

94 - See, for example, interview with Kasim Firat, 'Şeyh Said Hadisesinin Tarihçesi', Dava, No.8 (June-July 1990), pp.8-16; also, 'Abdülmelik Firat ile Şeyh Said Üzerine Mülakat', Dava, No.16 (July 1991), pp.9-18; and an interview with Melik Firat, 'Roportaj', Dava, No.28 (July 1992), pp.5-15; as well as 'Şeyh Said Kiyamının Canlı Şahidi', Dava, No.28 (July 1992), pp.16-18; and 'Şeyh Said Direnisinin 72. Yıldönümü Münasebetiyle Melik Firat ile Mülakat', Dava, No.74 (June-July 1996), pp.5-9.

95 - 'Serkelam, Saideyn ve Gelinek Nokta', Dava, No.62-3 (June-July 1995), pp.3-4.

imkansız hale getirmiştir. Fakat Şeyh Said başkalarıyla bir araya gelip eylemlerini planladığı sırada dahi Türk devleti, ayaklanmayı provoke etmiş ve Şeyh Said'in ayaklanmasını başarısız kılmıştır.⁹⁶ Med-Zehra bu iddiasını şu şekilde desteklemektedir: 1960'ta Şeyh Said'in oğullarıyla Ankara Otel'de⁹⁷ yaptığı bir görüşmede Said Nursi, Şeyh Said'le Erzurum'da ayaklanma düzenleme planlarını konuştuklarını söylemiştir. Ayaklanma planlanan tarihten önce başladığında, Said Nursi Van'daydı ve konuya dair bilgilendirilmemiştir. Van'daki konutuna yönelik ani bir baskının ardından Nursi, Türkiye'nin batısına sürgün edilmiştir.⁹⁸ Med-Zehra, Şeyh Said ayaklanmasının öncelikli olarak İslami bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Bu anlayışa göre, mevcut rejim İslam'ın evrenselciliğini kucaklamakta başarısız olmuş ve Şeyh Said ayaklanmasını 'gayrı-İslami' görmüştür. Med-Zehra bir millet İslami prensiplere olan desteğini açıkça ifade etmiş olsa bile, o milletin özgürleşmesinin bazı İslami gruplarca gayrı-İslami olarak algılandığını vurgulamıştır.⁹⁹ Said Nursi'nin, Şeyh Said ve destekçilerini 'İslam için canlarını veren gerçek şehitler' olarak karakterize ettiği ve haklarında, 'Onların intikamını kalemimle aldım' dediği belirtilmektedir.¹⁰⁰

Said Nursi'nin Şeyh Said isyanına müdahiliyetinin derecesi ve doğasına ilişkin çeşitli fikirler ortaya konmuştur. Bazı Nurcular Said Nursi'nin "Bu yüce (Türk) millete karşı kılıçlarımızla savaşamayız" gibi ifadelerinde belirttiği Türk devletine sadakatini referans göstererek, isyana katılmadığını ileri sürmüştür.¹⁰¹ Bir diğer tez ise, Said Nursi'nin isyana karşı olduğunu ve hatta Şeyh Said'i durdurmak için ona bir mektup yazdığını ileri sürmektedir. Nursi isyana yardım etmesi talep edildiğinde, "Yüzyıllarca İslam'ın bayrağını taşımış ve pek çok evliya yetiştirmiş bir millete karşı kılıçlarımızı kullanamayız" yazmıştır.¹⁰² Bu ifadelerle rağmen Med-Zehra, Said Nursi'nin isyana karşı olduğu iddialarını reddederek, Nursi isyana aktif bir şekilde katılmasa da ona ilişkin sorgulandığını ve bu sebeple de sürgün edildiğine işaret etmiştir.¹⁰³ Örneğin bu iddiaları Dava

96 - 'Kürd Soruşturmasına İslami Çözümler', Dava, No.27 (June 1992), p.18.

97 - Abdullillah Firat, who was present at this historic meeting, discussed it with Dava writers ('Saideyn Molla Said-i Kurdi ve Şeyh Said-i Palevi', Dava, No.16 (July 1991), pp.19-21.

98 - 'Kürd Soruşturmasına İslami Çözümler', Dava, No.27 (June 1992), p.18.

99 - 'Serkelem', Dava, No.28 (July 1992), p.4.

100 - Ö. Horasani, 'Zamane Bedi'i', Dava, No.62-3 (June-July 1995), p.6.

101 - For one example of this argument, see Z. Yıldız, Kurt Gerçeği, Olaylar, Oyunlar, Çözümler (Istanbul,1992), pp.237-41; Z. Yıldız, Bediuzzaman ve Milliyetçilik (Istanbul, 1995), pp.151-3.

102 - Z.Yıldız, Bediuzzaman ve Milliyetçilik (Istanbul,1995), p.152. M.Unal claims that a letter written by Said Nursi to Sheikh Said does not exist. 'If he had sent a letter, it would mean that he was informed about there volt.' He also believes that if Said had written a letter, he would have explained why he had done so and would have used this letter as proof of his innocence incourt. M.Unal, 'Bediuzzaman'a Yapılan Kurtculuk İthami ve Şeyh Said Hadisesi', Dava, No.16 (July 1991), p.30.

103 - Ö. Horasani, 'Zamane Bedi'i', Dava, No.62-3 (June-July1995), pp.5-6.

dergisinde ele alan Mustafa Ünal, Nursi'nin isyana katılmadığını çünkü başta konuya dair bilgilendirilmediğini belirtmektedir. İsyandan haberdar olduğunda ise Nursi, isyana katıldığı şüphesinden dolayı sürgüne gönderilmiştir.¹⁰⁴

Ünal ayrıca, Nursi'nin, Cumhuriyet ordusuna karşı savaşmayı reddettiği iddiasını da ele almıştır. Ünal, Nursi'nin "Bu yüce (Türk) millete karşı kılıçlarımızla savaşamayız" ifadelerini tarihsel konsept içerisinde açıklamak için Müdafaaalar kitabını referans göstermektedir. Ünal'a göre, '1. Dünya Savaşı'ndan hemen önce, bazı dini çevreler Nursi'ye bazı Türk ordu mensuplarının inançlı olmayan kişilerden oluştuğunu ve bu çevrelerin söz konusu kişilere karşı Bitlis'te ayaklanma düzenlemeye karar verdiğini bildirmiştir. Fakat Nursi inançlı olup olmama durumunun bahsi geçen ordu mensuplarını ilgilendirdiğini ve bu yüzden ordunun geri kalanının sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir. Said Nursi, orduda (İslam'a göre saygı görmeyi hak eden) belki binlerce evliya bulunabileceğini söyleyerek, isyana katılmayı reddetmiştir.' Ünal, bahsi geçen ifadelerin Türk Cumhuriyet ordusu için değil, (1. Dünya Savaşı öncesi) Osmanlı ordusu için kullanıldığını vurgulamakta¹⁰⁵ ve Türk Cumhuriyet ordusuna karşı isyanın Nursi'nin fikir çerçevesinde meşruiyet taşıdığı sonucuna ulaşmaktadır.

Med-Zehra'nın yaklaşımı, Kürtlerin Orta Doğu bağlamındaki kaderine dair büyük bir hassasiyet ile tarihsel perspektifi bir araya getirmektedir. Örneğin, Dava'ya katkı sunan isimler arasındaki Osman Resulan, Kürtlerin her zaman kendi amaçlarının peşinde olan emperyalist güçler tarafından manipüle edildiklerini yazmıştır: "Kendi topraklarında yabancılar gibi yaşayan Kürtler, durumlarını iyileştirmek için ortaya çıkan her küçük fırsata umutlarını ve çabalarını koymuştur. Fakat Avrupalı kafirler ve Asyalı nifak ekiciler Kürtleri hep kendi çıkarları için kullanmışlardır." Ayrıca, 1. Dünya Savaşı sırasında Kürtler 'Wilson Prensipleri' çerçevesinde ortaya çıkan ihtimaller konusunda umutluydular. Fakat savaşın sonunda, bu prensiplerin kendi davalarına uygulanması konusunda hiçbir yardım alamadılar. 1920 yılında Sevr antlaşma belgesine yazılan idari özerklik ve hatta 'bağımsızlık' vaatleri unutulmuş ve Kürtler kendi başlarına savaşmaları için tecrit altında bırakılmışlardır. 1925'teki Şeyh Said isyanı, 1930'larda Şeyh Mahmud'un Süleymaniye'deki mücadelesi, 1946'da İran'daki Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin kurulması ve 1961'de Irak'taki Molla Mustafa Barzani isyanı, Kürtlerin özerklik ve bağımsızlık için mücadelelerine birer örnektir. Ancak her bir ayaklanma sonunda Kürtler, sürgün, zorla yerleşim, cinayet ve soykırım ile karşı karşıya kalmışlardır.¹⁰⁶

104 - M.Ünal, 'Bediuzzaman'a Yapılan Kurtculuk İthami ve Şeyh Said Hadisesi', Dava, No.16 (July 1991), p.30.

105 - Ibid., p.31.

106 - Ö. Resulan, 'Kürtlerin Trajedisi', Dava, No.15 (June 1991), p.13.

Resulan'a göre, Osmanlı İmparatorluğu farklı ırkların ve etnik gruplardan oluşan bir mozaikti, ancak herkes tek bir imparatorluğun üyesiydi. Kürtler kendi dillerini konuşabilmekteydiler ve kendi geleneklerine göre yaşayabiliyor, 'Kürdistan' kavramı Kürt nüfusunun yoğun olarak yaşadığı bölgeyi ifade etmek için resim dilde kullanılabiliyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla birlikte Kürtler, kaderleri Avrupalı müdahalecilerin etkisi altında kalan İmparatorluk içerisindeki çok sayıda gruptan biri olmuştu. İmparatorluğun yıkılması sürecinde Türk milliyetçiliği de büyük rol oynamıştır. Türk milliyetçiliği adına hayata geçirilen eylemler yalnızca İmparatorluğu yıkılmaya itmemiş, aynı zamanda diğer gruplar arasında milliyetçiliği tetiklemiştir. Bu bağlamda Kürt entelektüelleri, doğal hakları olduğuna inandıkları şeyi savundular. Lübnan, Ürdün, Kuveyt ve diğer pek çok devlet bağımsızlıklarını kazanırken, 20 milyon nüfuslu Kürt milleti bu imkandan mahrum bırakıldı. Resulan buna sebep olan faktörler arasında üç problemi saymaktadır. Birincisi, Avrupalılar özgürlüğü, Kürtleri onların komşu ülkelerine karşı kullanmak için istemiş, ancak Kürtlerin bağımsız bir devlet sahibi olmasını istememiştir. İkincisi, Kürtler ulusal bilinç ortaya koyacak bir elit grubuna sahip değillerdi. Üçüncüsü, Kürt sosyal yapısı aşiret esasına göre örgütlenmiş, bu da aşiretler arası çatışmalar ve düşmanlıkların provokasyonlarıyla kolaylıkla provoke edilmesine imkan tanımıştır.¹⁰⁷

Resulan, Kürtlerin 1990'lı yıllarda da bu gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığını belirterek, üç muhtemel çözüm öne sürmüştür. İlk ikisi, bağımsız bir devlet ve kültürel hakların tanınması, ya başarılması çok zor olarak görülmüş ya da yalnızca kısmi bir çözüm olarak algılanmıştır. Üçüncü seçenek ise, Kürtlerin yaşadığı ülkeler arasında bir çeşit federasyonun oluşturulmasıdır. Bu seçenek, Kürtlerin yaşadığı ülkelerin ortak sınırlara sahip komşu ülkeler olması nedeniyle uygulanması en kolay olan en iyi seçenek olabilirdi. Öte yandan bu seçenek, İslami prensiplere uygun olan federasyonun kurulmasıyla İslami birliği de destekleyebilirdi. Ancak Resulan, mevcut devletler (Türkiye, Irak, İran ve Suriye) arasındaki bir federasyonu mu,¹⁰⁸ yoksa tüm Kürtleri kapsayan bağımsız bir federal devleti mi kastettiğini açıklığa kavuşturmamıştır.

Med-Zehra günümüzdeki Kürt sorununun en nihayetinde bir İslam ümmeti problemi olduğunu, tarihsel köklerinin ise Türk cumhuriyet tarihine kadar uzandığını belirtmektedir. Sorunlar, Osmanlı İmparatorluğu her ne kadar ırk temelinde kurulmamış olsa da, adaleti ve eşitliği temel almamış ve Kürtlerin baskılara maruz kalmasına imkan tanımış olmasından dolayı Osmanlı dönemi

107 - Ibid., pp.14-15.

108 - Ibid.

minde başlamıştır.¹⁰⁹ Ancak bu sorunlar, Türk cumhuriyetinin altında yatan ırkçı unsurlar sebebiyle Cumhuriyet döneminde kötüleşmiştir. Med-Zehra, Araplardan sonra Kürtlerin İslam'ı kabul eden ilk millet olduğunu belirtmektedir. İslam'ın kurumsallaşmasından yana oldukları için Kürtler, İslama, alimlerine ve askerlerine hizmet etmişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi, Med-Zehra İslam tarihini, Kürtlerin mevcut durumunu Hüseyin ile Yezid arasında gerçekleşen, Kürtlerin Hüseyin'in tarafında yer aldığı güç mücadelesinin bir uzantısı olarak açıklamak için kullanmıştır. Med-Zehra'ya göre Hüseyin Halifelik'in tarafında, İslam hukukunun savunuculuğunu temsil ederken, Yezid ırkçı Arap milliyetçiliğini desteklemiştir.¹¹⁰ Bu mücadeleye paralel olarak Med-Zehra, Kürtleri, günümüz ırkçı Türk milliyetçiliğine karşı savaşan İslam savunucuları olarak görmektedir.

Med-Zehra, gerçek İslami düzende her millet yada etnik¹¹¹ grubun kendi dilinde konuşabilme ve eğitim görme hakkına sahip olması gerektiğine inanmaktadır. Her millet, İslami prensiplere aykırı olmadığı sürece, kendi geleneklerini sürdürebilmelidir. Hiçbir millet özel ayrıcalıklara sahip olmamalı ve her bir millet kendilerine ait bir yöneticiye sahip olmalıdır. Said Nursi'ye atıfta bulunarak Med-Zehra, kendilerine has ve bağımsız teşekküller olarak var olması gereken milletleri birleştiren ortak bağın, din olduğunu iddia etmektedir.

Bir diğer Dava dergisi yazarı Osman Şerwan, Osmanlıların yalnızca Hıristiyanlara karşı değil, Müslümanlara karşı da savaştığını ve tüm bu savaşların Osmanlı yönetince 'cihad' olarak görüldüğünü belirtmektedir. Diğer Müslümanlarla çatışmalarında Osmanlılar, söz konusu Müslüman ülkeleri işgal dahi etmiştir. Osmanlılar o dönem kendilerini 'Müslümanların koruyucusu' olarak tanımlamış olsalar da, Şerwan günümüzde bunu bir suç olarak görmektedir. Öte yandan Şerwan, Osmanlıların yalnızca İstanbul, Bursa ve Konya'da üniversiteler kurduklarına, İmparatorluğun diğer kısımlarında medreseler ya da fabrikalar inşa etmediklerine, Osmanlıların inşa ettiği yol ve kervansarayların daha çok başka topraklardan zenginlikleri taşıma işlevi gördüğüne işaret etmektedir. Buna göre, Osmanlı yönetimi fethettikleri topraklarda yaşayan insanları köleleştirerek, savaşmaya zorlamıştır. Bölgenin köklü geçmişinde önceki rejimlerin hiçbirinin Müslüman toplumuna bu şekilde ihanet etmediğini belirten Serwan, bu zihniyetin Türkiye'de cumhuriyet döneminde de devam ettiğini savunmaktadır. Örneğin, Kürtler Kurtuluş Savaşı'nda Türkiye'nin düşmanlarına karşı İslam adına savaşmışlardır ancak İslami inançları gereği, söz konusu Kürtlerin

109 - 'Hak Soz Dergisinden Dava Dergisine Sorulan Kurt Sorunu Soruşturmasına Cevaplar', Dava, No.26 (May 1992), pp.16-17. 'Kürt Soruşturmasına İslami Çözümler', Dava, No.27 (June1992), pp.14-15.

110 - Kürt Soruşturmasına İslami Çözümler, Dava No: 27 (June 1992)

111 - Ibid., pp.16-17.

birçoğu Mustafa Kemal'in reformlarına karşı çıkmıştır ve bunun sonucu olarak da binlerce Kürt öldürülmüştür. Öte yandan Şerwan, Mustafa Kemal'in yakın tarihte Kürtleri öldüren tek kişi olmadığına işaret etmektedir.¹¹² Şerwan'ın kaleme aldığı bu makale, İslami gruplar arasında Med-Zehra'ya ve dergisine yönelik ciddi tepkilere neden olmuş, Şeyhazade ise, (derginin editörü ve bazı imzasız editöryal yazıların muhtemel yazarı olarak), bu tepkilerin 'milliyetçi ruhunu' eleştirerek yanıt vermiştir. Editöryal yazısında Şeyhazade, Med-Zehra'nın konuya ilişkin görüşünü, "Osmanlı sisteminin mükemmel olmadığı, Emevi Hanedanlığı'ndan bu yana Asr-ı Saadet'ten sonraki tüm diğer İslami rejimlerin yaptığı gibi Osmanlı'nın da hatalar yaptığı" şeklinde tanımlamıştır.¹¹³

1992 ve 1995 yılları arasında Türkiye, PKK ile Türk ordusu arasındaki silahlı çatışmaların yoğunlaşmasına sahne olmuştur. 1993'ten itibaren Türk ordusuna PKK ile mücadelede tam yetki verilmiştir. Her ne kadar kuruluşundan bu yana Kürt kimliğinin farkında olmuş olsa da, 1992 Med-Zehra için bir dönüm noktası olarak ortaya çıkmaktadır. 1992'den itibaren Med Zehra, Kürt kimliğine belirgin bir şekilde daha fazla vurgu yapmış ve İslam'ı daha milliyetçi bir şekilde yorumlamıştır. 1993'te Dava, İslamcı insan hakları derneği Mazlum-Der'in Kürt bölgesinde meydana gelen olaylara ilişkin hazırladığı raporları yayınlamış¹¹⁴ ve 1994'ün sonlarında Kürtçe şiir ve makaleler yayınlamaya başlamıştır. 1993'te Selim Amedi, Dava'ya yazdığı makalesinde Türkiye'nin güneydoğusunda yaşanan çatışmaların 'kirli bir iç savaşa' dönüştüğünü belirtmektedir. Amedi'ye göre Kürtler mevcut rejime ve ideolojisine karşı topyekün bir isyan içerisindedir ve dağlarda binlerce silahlanmış kişi bulunmaktadır. Amedi, 'Kürtlerin neden silahlı bir mücadeleye zorlandığını sormanın zamanı olduğunu' ifade etmektedir. Bu soruya yanıt olarak Amedi, Türk cumhuriyetinin ve ideolojisinin Kürtlerin varlığını inkar ettiğini ve onları terörize ettiğini, cumhuriyetçi

112 - Ö. Şerwan, 'Bitmeyen Sımsarlık', Dava, No.30 (Sept. 1992), pp.26-7. A reader from Erzurum criticized this article in his letter, writing that Şerwan unfairly slanders the Ottoman Empire, which represented Islamic unity for 600 years. 'Who made Islam superior after the Prophet Muhammad? How can you deny the contributions of Alparslan, Mehmed the Conqueror, Osman Gazi or Suleyman the Magnificent? Do you work for Islamic unity or fragmentation? The Turks have perpetrated wrongs against the Kurds. Leave these issues alone, try to work for Islam, and we will support you. But do not divide people according to their race. A verse from the Quran reads, "O believers, hold the string of God and do not get divided". Why do you behave in this way ... while hiding yourself behind the Risale-i Nur? Said Nursi was severely against racism, which you are perpetuating' ('Okuyucu Mektupları', Dava, No.32 (Nov. 1992), p.47). Şerwan answered these criticisms with the assertion that many are overwhelmed with love for the Ottoman Empire, viewing it as if it were the society of asr-i saadet, and its sultans as if they were the caliphs of that age. This approach to the Ottomans, he writes, is incorrect. Another prevalent mistake, Şerwan thinks, is to identify the Ottomans with the Turks. In fact, 'Ottoman' was the common name of peoples who belonged to different ethnic groups but lived in the borders of the Empire. He holds that the Ottomans did nothing to improve the educational level of the Muslims in the Empire, particularly in Kurdistan. Islam, he writes, is one nation; but there are many different races in this nation, and God created them all. Thus if someone denies the existence of one of these races, he will be denying the word of God. (O. Şerwan, 'Elestiri Uzerine', Dava, No.33 (Dec. 1992), pp.33-7.)

113 - 'Osmanlı ve Osmanlıcilik', Dava, No.33 (Dec. 1992), pp.24-5.

114 - 'Kürt Sorunu Çerçevesinde Lice'nin Yakılması ile İlgili MAZLUM-DER'in Raporu', Dava, No.45 (Dec.-Jan. 1993), pp.12-15.

rejimlerin Kürtleri Türkleştirme yoluyla onların müzik, gelenek ve yaşam biçimleri gibi esas ve kültürel değerlerini reddettiğini iddia etmektedir. Amedi ayrıca, Türk devletinin daha önce görülmemiş derecede ırkçı, faşist ve emperyalist politikalar uygulamaya başladığını; sağcı, solcu veya İslamcı olsun Türk kamuoyunun tüm kesimlerinin devlet ideolojisiyle beyinlerinin yıkanmaya başladığını ileri sürmüştür. Amedi, hem Komünist enternasyonalizm adına hareket eden solcuların, hem de İslami toplum adına hareket ettiğini söyleyen İslamcıların, Kur’anda her millete Allah tarafından yaşama hakkı tanınmış olmasına rağmen Kürt kimliğini inkar ettiklerini belirtmiştir. Kürtlerin kendi milli kimliğine sahip çıkma konusunda artık uyandıklarını dile getiren Amedi, bu nedenle Kürtlerin son 10 yılda kimliklerinin tanınmasını sağlamak için rejime ve resmi ideolojisine karşı ayaklanmakta olduklarını savunmuştur.¹¹⁵

Dava’da 1993 yılında yayınlanan bir diğer imzasız makalede, sıradan köylü vatandaşların devlet ile PKK arasındaki savaşın ortasında bırakıldığı ve korucu olmak ya da PKK’ye katılmak arasında bir seçim yapmaya zorlandıkları ifade edilmektedir. Makaleye göre çok sayıda köy yakılmış, köylüler göçe zorlanmış, çok sayıda kişinin baskılara, işkencelere, cinayetlere ve zorla kaybedilmelere maruz bırakıldığı bildirilmiştir. Söz konusu olaylardan birinde adı geçen Şeyh Emin Bingöl’ün binlerce müride sahip olduğu ifade edilmektedir. Şeyh Emin Bingöl ve 6 arkadaşı 10 gün boyunca polis tarafından gözaltında tutulmuş, daha sonra cesetleri bulunmuştur. Makaleye göre söz konusu kişilerin sakalları ve parmakları kesilmiş ve başlarından vurularak öldürülmüşlerdir. Doğal olarak, bölgedeki insanlar bu tür olayları duyduklarında kendilerini güvensiz ve endişeli hissetmişlerdir.¹¹⁶

1993 yılında Dava’da yayınlanan bir diğer makale, Kürt mücadelesinde neyin doğru neyin yanlış olduğu, şu sorulara verilen cevaplara bağlı olacaktır: “Söz konusu silahlı güçler, devlet kurumları ve hükümet temsilcileri Kürdistan’da tam olarak ne yapmaktadırlar? Bu millet için neden ırkçı geçmişe sahip kişiler vali ve emniyet müdürü olarak atanmaktadır? Vekil öğretmenlik başvurusunda bulunan bir genç adama vali neden kaç kişiyi ihbar ettiği sorusunu sormaktadır?”¹¹⁷ Bir diğer Dava yazarı olan M. Said Bakan, Türk yönetiminin Kürtlere zulmederken, Türklere barış içinde yaşamaları imkanını tanıdığını ancak Kürtlere yönelik bu zulmün geniş bir şekilde inkar edildiğini iddia etmektedir. Bakan bu görüşünü şu soruyla özetlemektedir: “Yüzyıllarca bir arada yaşamış Kürtler ve Türkler, neden düşman haline geldi?”¹¹⁸

115 - S. Amedi, ‘Kirli Savas’, Dava, No.40 (July 1993), p.39.

116 - ‘Dogu ve Güneydogu’da Son Durum’, Dava, No.45 (Dec. 1993), p.6.

117 - ‘Gizli Tahrifat’, Dava, No.80 (June-July 1997), pp.24-5.

118 - M. Said Bakan, ‘Sistem ve Bizler’, Dava, No .81 (Aug. 1997), p.7.

Yine 1993 yılında yayınlanan bir Dava makalesinde Şeyhazade, Türkiye'nin doğusuna yakın zamanda yaptığı bir ziyarette edindiği gözlemlerin ve kendisini şoke eden görgü tanığı ifadelerinin, bu adaletsizlikler karşısında İslami toplulukların ne gibi adımlar atmayı planladığını sorgulamasına neden olduğunu belirtmektedir. Farklı milletlerden Müslümanların İslami adalet ve hukuk çatısı altında birlikte yaşamayı öğrenmeleri gerektiğini tekrarlayan Şeyhazade, bir Kürt dostunun şu ifadelerini aktarmaktadır: Müslüman Türk dostlarımız İslami perspektif üzerinden düşünüyorlar, yalnızca Kürt meselesi istisna. Konu Kürt meselesi olunca bir Türk olarak düşünüyorlar." Şeyhazade bu durumun değişmesi ve Türklerin Kürt meselesini İslami çerçevede üzerinden düşünmeye başlaması gerektiğine inanmaktadır.¹¹⁹ Yukarıda da bahsedildiği üzere, bazı Kürt ve hatta Türk İslamcılar, Müslüman Türklerin Kürtlere ve daha genel anlamda Kürt sorununa ilişkin süregelen duyarsızlığından yakınmışlardır. Şeyhazade, "Türkiye'de birçok insan Halepçe'ye (Irak'ın Mart 1988'de kimyasal silah kullanarak binlerce Kürt sivili öldürdüğü olay) hiçbir tepki vermemiştir, ancak aynı insanlar Bulgaristan'daki Müslüman azınlığa karşı uygulanan baskılara seslerini yükseltmişlerdir" demiştir. Şeyhazade'ye göre bu tutarsızlık, birçok kişinin İslam kriterlerine göre değil, milli bağlara göre hareket ettiğini göstermektedir.¹²⁰

Dava'ya yazan, Batman'dan öğretmen bir okur, Türkiye'de iki grup Müslümanın bulunduğunu ifade etmektedir. Buna göre birinci grup ırkçı ve emperyalist olan Müslüman Türklere ve ülkedeki nüfusun yaklaşık yüzde 95'ini oluşturmaktadır. İkinci grup ise Kürtlerdir. Yazara göre, ne yazık ki, Kürtlerin yüzde 95'i milli bir bilince sahip değillerdir ve Türkleri taklit etmeye, onlara iyi davranmaya meyillidirler. Söz konusu Kürtler, 'köle ruhludurlar' ve kendi halklarına kolayca ihanet edebilmektedirler.¹²¹ Bir başka okuyucu, Batmanlı öğretmenin bu makalesini yayınladığı için Dava'yı eleştirerek, makaledeki ifadeler nedeniyle aşağılanmış hissettiğini, ve bu ifadelerdeki yaklaşımı reddettiğini belirtmiştir. İkinci okurun eleştirilerine yanıt veren Dava, bir okurun yazısının yayınlanmasının dergi editörlerinin ve yayıncılarının o yazıdaki görüşleri benimsediği anlamına gelmediğini ancak aynı zamanda, bu yazıda bazı kısımları haklı gördüklerini dile getirmiştir. Bu bağlamda bir Dava editöryal yazısında şu soru yöneltilmektedir: "Müslüman topluluklar Kürtlerin varlı-

119 - M.S. Şeyhazade, 'Acı Gerçekler Tarih TekerrürEdiyor', Dava, No.45 (Dec. pp.4-5. See also from the same issue: N. Etdoger, '70 Yıllık Zehirin Sancıları', p.8; A. Kilic ve Arkadaşları, 'Mazlumların Şikayeti', pp.9-10; A. Akbaş, 'Yeter Artık', p.11; and from the June 1994, No.51 issue, 'Şark'ın Izdirabi, p.4-5. M.A. Nur wrote from Diyarbakir to argue that nationalism could not be defended within the framework of Islam. But, he wrote, if you accepted Turkish nationalism as legitimate you had to accept Kurdish nationalism as well. He criticized both the Turkish army and the PKK. M.A. Nur, 'Kisi Sevdigi ile Beraberdır', Dava, No.62-3 (June-July 1995), pp.13-15.

120 - 'Serkelam', Dava, No.16 (July 1991), pp.3-4.

121 - 'Okuyucudan Gelenler', Dava, No.48-9 (March-April 1994), p.2. 'Okuyucudan Gelenler', Dava, No.51 (June 1994), p.2.

ğini inkar ederek, Kürtçenin konuşulmasını ya da yazılmasını kabul etmeyi reddetmediler mi?...Dini okullarda ve medreselerde bile..Kürtçe konuşanları azarlayıp, cezalandırıp dışladılar mı? Bugün bile.. birçok Müslüman topluluk bu olaylara İslami hukuk, topluluk ve adalet çerçevesinde ele almamaktadır. Kürtlerin bağımsızlıklarına sahip çıkmasını eleştiren ancak bu eleştirilerin Türklere ya da İranlılara yapılmadığı bir zihniyetle karşı karşıyayız.”¹²²

1994’de Dava’ya yazan A. İncekan, Müslüman Türklerin azınlıklara karşı çifte standartlarını eleştirmiştir. Çoğu dindar Türkün Türkiye dışında yaşayan Türk azınlıkların etnik ve dini haklarını yüksek sesle desteklemelerine rağmen, Türkiye’de yaşayan Kürtlerin benzer taleplerine kulaklarını tıkaşlarıdır. İncekan, Kürt dili ve yaşam biçiminin reddinin, Kürtlerin yaşamlarında nasıl bir etki yarattığını tasvir etmiş ve Kürt meselesini ele almak için İslam’a uygun bazı acil adımlar önermiştir. Birincisi, Kürtlerin varlığı ve dilleri ile Kürt sorununun tanınmasıdır. İkincisi, Türk halkı ülkelerinde Kürtlerin baskılara maruz bırakılmasına karşı çıkmalıdır. Diğer bir deyişle, Kürt kırsal kesimindeki mültecilere yardım eli uzatılmalı, Kürt dilindeki dergi ve kitapları desteklemek amacıyla kuruluşlar ve fonlar kurulmalı ve Müslümanlar İslami dergi ve gazetelere Kürtlere yönelik baskıların İslami öğretilerle uyuşmadığına ilişkin mektuplar göndermelidir. Ayrıca, bu hedefleri gözeterek Türkiye’deki Müslümanlar, mevcut rejime biat etmeyi reddetmelidir.¹²³

Dava yazarlarından Osman Şervan, Nurcu hareketi içerisinde bir Kürt olarak edindiği deneyimleri 1992 yılında kaleme aldığı bir makalesinde ifade etmiştir. Şervan yazısında, Nurcularla ve Risale-i Nur ile 1972 yılında Ankara’da tanıştığını, daha sonra öğrencilerin Risale-i Nur okuyup ibadet ettikleri derslere katıldığını belirtmektedir. Zaman içerisinde söz konusu derslerde Kürtçe dilinin kullanılması yasaklanmıştır. Kürtçe konuşan öğrenciler ya 2 sayfa fazla okuma ya da gıda harcamaları için daha fazla maddi katkı sağlama yoluyla cezalandırılmıştır. Hatta 1974’te bazı öğrenciler Kürtçe konuştukları için dövülerek derslerden çıkarılmıştır. Şervan ve arkadaşları konuya ilişkin Said Nursi’nin talebelerini ziyaret etmiştir. Aldıkları yanıt ise, “derslerden çıkarılan öğrencilerin Türkiye’nin doğu illerinden gelen öğrenciler olduğu, kurallara aykırı bir şekilde derslerde Kürtçe konuştukları ve bunun da Türk öğrencileri korkuttuğu” yönünde olmuştur. Bu yanıtı göre, “Bediüzzaman (Nursi) aslen Ispartalı olmasına rağmen, ki bu da Türk olduğu anlamına gelmektedir, Kürt öğrenciler Nursi’nin Kürt olduğu konusunda ısrar etmiş ve okul müdürleri de

122 - ‘Okuyucudan Gelenler’, Dava, No.48-9 (March-April 1994), p.2. ‘Okuyucudan Gelenler’, Dava, No.51 (June 1994), p.2.

123 - A. İncekan, ‘Mazlumlar Aglıyor Duyuyor musun?’, Dava, No.54 (Sept. 1994), pp.30-31.

Kürtlerin yalnızca şiddet dilinden anladığını vurgulamışlardır.”¹²⁴ Med-Zehra'nın ilk kurulduğunda, Kürt milliyetçisi bir grup olmakla suçlandığını belirten Şervan, bugün ise, “Türkiye Cumhurbaşkanı'nın dahi Kürtlerin varlığını tanıdığını ve çeşitli grupların Kürtçe dilinde gazete ve dergiler yayınlamaya başladığını” yazmıştır. Şervan'a göre 'Kürt' kelimesi şimdiye dek olduğundan çok daha fazla duyulmaktadır ve bazı gruplar Risale-i Nur'u Kürtçe'ye tercüme etmeyi bile denemişlerdir. Şervan'a göre, Med-Zehra'nın İslam'ı 'ümmet' çerçevesinde Mardin, Diyarbakır, Şırnak ve Siirt gibi şehirlerde canlı tutabilmeyi başaran tek grup iken, diğer İslamcı gruplar bu şehirlerde yaşayanlara hemen hemen hiç ilgi göstermemiştir. Türk devleti, Türk milliyetçileri ve hatta İslami gruplar Med-Zehra'yı Kürt milliyetçiliği yapmakla ve ülkeyi bölmeye çalışmakla suçlamıştır. Şervan'a göre artık bir çok insanın Kürtlere ilişkin hakikatleri kabullenmiş olmasından dolayı, bu konuda başarısız kalan Türkiye'deki İslamcı gruplar da Med-Zehra'ya bir özür borçludur.¹²⁵

Modern Türkiye'deki Nurcu hareketin iki akıma ayrıldığı söylenebilir. Birincisi çeşitli Nurcu grupların Türkiye'deki sosyo-politik sisteme entegre olduğu, kapsayıcı oluşumdur. Diğeri ise farklı Nurcu gruplarının Türkiye'deki sosyo-politik cumhuriyetçi yapıyı reddettiği, reddiyeci bir oluşumdur. Said Nursi'nin varisleri olarak Hüsrev Altınbaşak, Mehmed Kayalar, Hulusi Yahyagil, ve Med-Zehra, Nurcu hareketin reddiyeci oluşumunu temsil etmektedir.

Med-Zehra, Said Nursi'yi ve Risale-i Nur'u hareketlerinin merkezinde konumlandırmaktadır. Ancak Med-Zehra, Nursi'nin görüşlerini Cumhuriyetçi Türkiye bağlamında yorumlamaktadır. Tarihin yorumlanması, Med-Zehra ve diğer İslamcı gruplar arasında önemli bir görüş ayrılığı teşkil etmektedir. Diğer İslamcı gruplar Osmanlı İmparatorluğu'nun İslamcı yanını ön plana çıkarmaya eğilimliken, Med-Zehra Osmanlı İmparatorluğu'nu baskıcı olduğu ve diğer Batılı emperyalist devletlere benzerlik taşıdığı sebebiyle eleştirmektedir ve Med-Zehra'ya göre Osmanlı, mükemmel bir İslami toplum olmaktan çok uzaktır. Bir diğer önemli fikir ayrılığı, Med-Zehra'nın 'gerçek' Müslüman tanımında yatmaktadır. Bu tanıma göre, 'gerçek Müslüman' yalnızca İslam'a inanan kişi değil, aynı zamanda İslami devlet hedefinin de destekçisi olmalıdır ki bu tanım, Med-Zehra'yı radikal İslamcı hareketlere yakın bir konuma getirmektedir.

Med-Zehra Asr-ı Saadet modelinin esas alındığı bir İslami devlet kurmayı istemektedir. Med-Zehra'ya göre bu hedefe ulaşmak, mehdiyet adı verilen uzun bir süreci gerekli kılmaktadır. Risale-i Nur mehdiyetin ilk aşamasını gerçekleştirmişti ancak İslami devletlerin kurulmasını gerektiren ikincisi ve

124 - O. Şervan, 'Zaman Olurki ... !', Dava, No.24 (March1992), p.24.

125 - Ibid., pp.24-6.

federasyon biçiminde İslami birliğin sağlanmasını gerektiren üçüncü aşama, günümüz Müslümanları tarafından gerçekleştirilmesi gereken hedeflerdir. Med-Zehra'ya göre Kürtler, bu İslami federasyon içerisinde kendi devletlerine sahip olmalıdır.

Med-Zehra Türk devletinin Türkiye'deki Kürtlere yönelik politikalarını şiddetle eleştirmektedir. Grubun üyelerine göre Türkler ve Kürtler arasındaki tek ortak bağ İslam'dır. Bu sebeple Kürt sorununa getirilecek bir çözüm, İslam çerçevesinde geliştirilmeli ve Kürtlere kendi ulusal haklarını teslim etmelidir. Kürtlere ulusal haklarını teslim etmekteki sorunlar ise İslami federasyonun kurulmasıyla çözülecektir.

Med-Zehra'nın tarihe yaklaşımı değişkendir. Grup bir yandan tarihin milliyetçi bir perspektiften yorumlanmasını reddederken, bir taraftan İslam tarihini din ve milliyetçilik arasındaki bir mücadele olarak yorumlamaktadır. Bu yorumlamayla da, açık bir milliyetçi perspektif geliştirmişlerdir. Öte yandan, yaklaşımlarının temel unsurlarının İslam çerçevesinde tasarlanmış olduğuna inanmaktadırlar. Med-Zehra 'pozitif milliyetçilik' konsepti üzerinden, ırkçılık fikrini reddetmektedir. Bu da, her milletin milliyetçiliğinin Müslümanlar arasındaki kardeşlik dahilinde dayanışma gibi pozitif yönlerini savunmalıdır. Med-Zehra, Kürtlerin en nihayetinde, Kürt dilini, kültürünü ve geleneklerini destekleyen, kendilerine ait bir bağımsız İslam devletine sahip olmaları gerektiğine, bunun da müstakbel bir İslami federasyon bünyesinde gerçekleşeceğini inanmaktadır.

Özetle, Med-Zehra'nın yaklaşımı Türk grupların İslam'ı yorumlamak için kullandığı Türk milliyetçi perspektifine bir yanıt olarak düşünülebilir. Buna benzer gelişmeler, hem etnik hem de dini kimliklerin İslami hareketlerce benimsendiği başka birçok ülkede görülebilir. Farklı biçimlerdeki etnisite ve din, Kürt kimliğinin oluşumunda büyük bir rol oynamış ve örtüşükleri noktada birbirlerini güçlendirmiştir. İslam'ın Türk milliyetçi yorumlamasına bir tepki olarak Med-Zehra, modern Türkiye bağlamında bu eğilimin örneklerinden birini temsil etmektedir. Kürtler arasında milliyetçi İslam'ın kökleri her ne kadar 20. yüzyıla dek uzansa da, Türkiye'de son 15 yılda çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine sebep olan iç çatışmalar Kürtlerin etnik kimliğini keskinleştirmiş ve İslami kimliklerini bilinçli ve aktif bir şekilde yeniden tanımlamalarına olanak sağlamıştır.